

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ו

הפניות השערות: אחת: סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבו; מהפך פשטא – מוציא מפשטא = מראק = מאריך; רבו; דוגא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שנוי משמעות, רבו מתפשט; מרכא טפאא – מור לרבות, מכל מקום; דוגא תבר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפיטיה; מרכא תבר טפאא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; תבר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק | – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גיש = גיש'א – ויצא מתענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "יג מודת דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא ויצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

אנתח או **סלוק** ללא **טפאא** לפניו, ללא טעם טפאא מלמד כי אין כאן אף תפקיד דרשתי של טעם טפאא. אין כאן שנוי משמעות או הלכה

1.1 בראשית וירא יח,א

בראשית וירא יח,א: וַיֵּרָא אֱלֹהֵי ה' בְּאֵלֵי מַמְרָא וְהוּא יָשֵׁב פְּתַח-הָאֵהָל בְּחַם הַיּוֹם:

[גנזי המלך וירא התשס"ח מדור הלכה] מביא בשם רבי יצחק מאמסטרדם (שהיה גר ומינהו להיות חבר בבית הדין של העיר) שדרש שהנפסק ב- [שו"ע יו"ד סי' רסח סעיף ג], כל ענייני הגר ... צריך שיהיו בשלשה כשרים לדון ... [סעיף ד] הואיל וטבילת גר צריך בית דין של שלשה וגו' מקורו בפסוק זה. הדרשה בעיקרה היא שאברהם אבינו, הגר הראשון, לא יכל להתגייר בפני שלושה שלא היו עדיין שלושה ישראלים לפניו. ופי' [רש"י] יָשֵׁב פְּתַח-הָאֵהָל יָשֵׁב כתיב: בקש לעמוד, אמר לו הקדוש ברוך הוא: שב, ואתה סימן לבניך,

שאני עתיד להתיצב בעדת הדיינים והן יושבין, (ראה [בר"ת מתח]) (שנאמרו: [תה' פב,א] אֱלֹהִים נֹצֵב בְּעֵדַת-אֱלֹן]. ושאל רבי יצחק מה פירוש הדברים ומדוע נאמרו ("ע") רש"י דווקא כאן? אלא משום שא"א לא יכל להתגייר בפני שלושה אמר לו הקב"ה שאצלו מספיק שהקב"ה יעמוד אבל סימן תתן לבניך שממך והלאה "עתיד אני להתיצב בעדת דיינים". רק עדה של שלושה דיינים יוכלו לגייר.

טט – עדה – משמעותה עשרה אנשים כנלמד מבמדבר פ"ה. אפשר כי הרמז לשלשה דיינים נמצא ב- (בר' וירא יח,ב) וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא – מהפך פשטא זקף-קטן והנה' שלש'ה אַנְשִׁים – פשטא מונח זקף-קטן, תבנית פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים (כאן סלוק אתנה),

בתפקיד כעין היקש ללמד כי הנאמר שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו הם הנצבים על הגר בשעת טבילה כפסק ה- [שו"ע יו"ד סי' רסח סעיף ד] הואיל וטבילת גר צריך בית דין של שלשה וגו' וכן להקיש מהנצבים על הטבילה לכל ענייני הגר, שבת דין לגיור יהיה של שלושה דיינים, וזה מצמצם את המושג עדה לשלושה אנשים. בהסבר ל- (בר' וירא יח,ב) בדרך אגדה נמצא תפקיד של דבר החוזר וקורה לתבנית פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים.

מהפסוק (בר' וירא יח,א) וַיֵּאמֶר אֲדָנָי אִם-נָא מַצְאָתִי חַן בְּעֵינֶיךָ אֶל-נְאֻם תַּעֲבֹר מֵעַל עֲבָדֶיךָ:

משם אדנות המכיל אותיות דן (ראה רמב"ן שמות) אפשר שיש מקום ללמוד לענין דיינים

מהפסוק (בר' וירא יח,א) וַיֵּאמֶר אֲדָנָי אִם-נָא מַצְאָתִי חַן בְּעֵינֶיךָ אֶל-נְאֻם תַּעֲבֹר מֵעַל עֲבָדֶיךָ:

אפשר שיש מקום ללמוד על ישיבת בית דין כמו בדבורה והיא יושבת תחת התומר.

בראשית וירא יח,ב: וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהָנֵה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו

וַיֵּרָא וַיֵּרָץ לְקִרְאתָם מִפְּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה:

(יח,ב) וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא – מהפך פשטא זקף-קטן והנה' שלש'ה אַנְשִׁים – פשטא מונח זקף-קטן, תבנית פעמיים זקף בין שני קיסרים.

בהסבר ל- (יח,ב) דרשנו מקרא זה ללמוד ממנו לשלשה דיינים בבית דין לגיור. כאן נלמד לפשט של הכתוב – פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, חוזר וקורה ביקורי מלאכים בבית אברהם, וזה מתואם עם פי' [רש"י] (בר' דל-ל טז,ג) הַגַּם הָלַם רְאִיתִי אַחֲרַי רְאִי: ...

(אמרה הגר) שאף הלום במדברות ראיתי שלוחו של מקום אחר רואי אותם בביתו של אברהם ששם הייתי רגילה לראות מלאכים וגו'

[בבלי בבא מציעא פו,ב] נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיֵּרָץ לְקִרְאתָם. מעיקרא אתו קמו עליה (מתחילה באו ועמדו עליו), כי חזיוהו דהוה ליה

צערא, אמרו: לאו אורח ארעא למיקם הכא. (כיון שראו שהוא בצער – כאב, לאמרו אין זה דרך ארץ לעמוד כאן, היינו להטריחו בשעת צער)

נֹצְבִים – טפאא (= טרחא), בתפקיד שנוי ורבו, שבד"כ אברהם אבינו טרח בלי הגבלה באורחים, עָלָיו – אתנה, מגביל אבל כיון

שראוהו שהוא בצער הגבילו עצמם מלבוא אליו אמרו שילכו ולא יטריחוהו.

בראשית וירא יח,ג: וַיֵּאמֶר אֲדָנָי אִם-נָא מַצְאָתִי חַן בְּעֵינֶיךָ אֶל-נְאֻם תַּעֲבֹר מֵעַל עֲבָדֶיךָ:

בבלי בבא מציעא פו,ב נפק איהו (יצא אברהם אבינו), חזייה להקדוש ברוך הוא דקאי אבבא (ראה הקב"ה עומד על הפתח), היינו דכתיב (בר' וירא יח,ג) אֶל-נְאֻם תַּעֲבֹר מֵעַל עֲבָדֶיךָ: כיון דחזא דקא אסר ושוי (כיון שראה הקב"ה כי א"א חובש ומתיר תחבושת פצעו מהמילה), אמר:

לאו אורח ארעא למיקם הכא (אמר הקב"ה לא דרך ארץ לעמוד כאן, הכונה שיעזב את א"א), היינו דכתיב (בר' וירא יח,ג) וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא

וְהָנֵה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיֵּרָץ לְקִרְאתָם מעיקרא אתו קמו עליה (מתחילה באו ועמדו עליו), כי חזיוהו דהוה ליה

צערא, אמרו: לאו אורח ארעא למיקם הכא. (כיון שראו שהוא בצער – כאב, אמרו אין זה דרך ארץ לעמוד כאן, היינו להטריחו בשעת צער)

רש"י עה"ת (ג) וַיֵּאמֶר אֲדָנָי אִם-נָא וגו' – לגדול שבהם אמר, וקראם כולם אדונים, ולגדול אמר: אֶל-נְאֻם תַּעֲבֹר מֵעַל עֲבָדֶיךָ, וכיון שלא יעבור הוא, ועמדו חבריו עמו; ובלשון זה הוא חול.

דבר אחר: קודש הוא; והיה אומר להקדוש ברוך הוא להמתין לו עד שירויח ויכניס את האורחים.

ואע"פ שכתוב אחר "וירץ לקראתם" (לעיל, ב), האמירה – קודם לכן היתה; ודרך מקראות לדבר כן, כמו שפירשנו אצל "לא ידון רוחי" (בר' ו,ג), שנכתב אחר "ויולד נח" (בר' ה,לב), ואי אפשר לו, אלא אם כן קדם גזירה עשרים שנה. ושתייהן הלשונות כבראשית רבה (לפנינו רק לשון חול: מח,י. וראה שבועות לה,ב).

בראשית נח ו,ג [ג] וַיֵּאמֶר ה' לֹא-יָדוֹן רִוחִי בְּאָדָם לְעַלְמִם בְּשֶׁגֶם הוּא בָשָׂר וְהָיוּ יָמָיו וְעֲשָׂרִים שָׁנָה:

לֹא-יָדוֹן – קדמא, כפי' רש"י והיו ימיו וגו' – עד מאה ועשרים שנה אאריך להם אפי, ואם לא ישוּבו אביא עליהם מבול. ואם

תאמר: משנולד יפת עד המבול אינו אלא מאה שנה! ? אין מוקדם ומאוחר בתורה; כבר היתה גזירה גזורה עשרים שנה קודם שהוליד נח תולדות; וכן מצינו בסדר עולם (סע"ר כח). יש מדרשי אגדה רבים, ב"לא ידון", אבל זה ציחצוח פשוט.

נסביר את בבלי בבא מציעא פו,ב ואת פי' רש"י עה"ת בעזרת תבניות טעמי המקראות, על הסדר של הגמרא.

אברהם אבינו יצא לחפש אורחים וראה בתחילה את הקב"ה על הפתח והוא כנראה מתמהמה להיכנס, כי ראה את אברהם אבינו חובש פצע המילה. בטרם שאברהם אבינו מספיק לפנות לקב"ה הוא מבחין בשלושה אנשים שגם הם מתמהמים מלהיכנס ואפילו נראים כעוזבים כדי לא להטריח את אברהם אבינו בשעת צער כאבו.

אברהם אבינו פועל על פי הסדר הנלמד ב-בבלי שבת כז,א והמשולב להלן.

(סלוק (סוף פסוק) קודם) (ג,מ) וַיֵּאמֶר – חצי פסוק ללא טפאא אתנה, להגביל לאמירה אחת בלבד, המכוונת לקב"ה ומלת אדני- היא

קודש, אבל היא גם נשמעת לשלושה האנשים ומובנת על ידם כפניה לגדול שבהם או לשלושתם אדונים שלי ואזי זהו לשון של חול.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
המצוות הששירות: אחת: סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מראק = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנוי משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק ו – סדור שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן; 2: זקא-גדול; 3: רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בתצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

אם-נא מציאתי חן – קדמא מהפך פשטא, בתפקיד כתוב המלמד על חבירו שלפניו, ללמד שכאשר מלת **אדני** קודש, אברהם אבינו מבקש מהקב"ה להתמין לו עד שיטפל באורחים, כגלמך ב-**בבלי שבת קכז א** ... אמר רב יהודה אמר רב: גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכניה, דכתיב (בר' וירא יח,ג) **וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם-נָא מִצְאָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֶל-נָא תַעֲבֹר וְגו'.** אמר רבי אלעזר: בא וראה, שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם: מדת בשר ודם – אין קטן יכול לומר לגדול המתן עד שאבא אצלך, ואילו בהקדוש ברוך הוא כתיב **וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם-נָא מִצְאָתִי וְגו'.**

אם-נא מציאתי חן – קדמא מהפך פשטא, בתפקיד כתוב המלמד על חבירו שלפניו, ללמד שכאשר מלת **אדני** חול, אברהם אבינו מזמין שלושה האנשים להתארח.
אם-נא – קדמא, ללמד כמסקנת רש"י עה"ת שאין סדר הכתובים על סדר האירועים בזמן. עכשו נסדר הכתובים כסדר האירועים כנאמר ב-**בבלי בבא מציעא פז,ב**, אברהם אבינו ראה הקב"ה ובטרם פנותו אליו קורה (ח,ב) **וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְצִים עֲלָיו** עד האתנה ואח"כ (ח,ג) **וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם-נָא מִצְאָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֶל-נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ**; ואח"כ (ח,ד) מהאתנה ועד הסילוק **וַיֵּרָא וַיִּנְרָץ לְקִרְיָתָם מִפְּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה**.

בראשית וירא יח,ו: **וַיִּמְחַר אַבְרָהָם הָאֵהָלָה אֶל-שְׂרָה וַיֹּאמֶר מִהֲרִי שְׁלֹשׁ סָאִים קָמַח סֹלֶת לֹשִׁי וְעֵשֶׂה עֹגוֹת: וַיֹּאמֶר** – רביע, רמז ל-**בראשית רבה פר' מה** רבנן אמרו ארבע מידות נאמרו בנשים גרגרניות צייתניות עצלניות קנאות, ... ר' יהושע בר נחמיה אמר אף איסטטניות ודברניות, ... ר' לוי אמר אף גנבות ופרסניות, **ספר חסידים** – צרת עין באורחין **מִהֲרִי שְׁלֹשׁ סָאִים** – גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, הכתוב מלמד מה אמר אברהם, תבנית הטעמים מרמזת לשאלת שרה האם להביא קמח שאיכותו פחותה משל סולת וקל יותר להכינו. ויוסבר ע"פ **בבלי בבא מציעא פז,א** כתוב (בראשית יח) קמח וכתוב סלת! אמר רבי יצחק: מכאן **שהאשה צרה עיניה באורחים** יותר מן האיש. ופ"י **תורת חיים בבלי ב"מ פז,א** **מלמד שהאשה עיניה צרה באורחין**. וא"ת אימא איפכא הוא אמר קמח והיא סולת וי"ל דאברהם לא אמר לשרה אלא **מִהֲרִי שְׁלֹשׁ סָאִים** סתמא ותו לא והא דנקט קרא ד- **קָמַח סֹלֶת** משום דשרה היתה שואלת לאברהם אם **שְׁלֹשׁ סָאִים קָמַח** קאמר והשיב לה **סֹלֶת** קאמינא ש"מ דאשה עיניה צרה באורחין כיון דלא נטלה סולת מעצמה. ט – **סָאִים** פשטא עוצר בדברי אברהם, **קָמַח** מונח טעם מחבר ואינו עוצר כנדרש על שרה, **סֹלֶת** זקא-קטן עוצר כמענה אברהם. הדרשה על שרה תלמד שהיא הוסיפה לדברי אברהם ואברהם החזירה אל כוונתו המקורית.

בראשית וירא יח,ח: **וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחֹלֶב וַיִּבֶן-הַפֶּקֶר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּהֶם וְהוּא-עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכְלוּ:**

וְהוּא-עֹמֵד עֲלֵיהֶם – דרגא תביר, אפשר ש-דרגא תביר מיציגים את הצמצום של המלאכים להתלבשותם בכיכול בגופים נראים, תבנית המופיעה במקראות אחרים בהקשר לצמצום הא-לקות להתגלות לבני ישראל.
עֲלֵיהֶם – תביר, בתפקיד לא ממש **עֲלֵיהֶם** אלא על דמיון התלבשותם של המלאכים בגופים **וַיֹּאכְלוּ**: – סלוק, מגביל לומר שמה ש-**עֲלֵיהֶם** - התלבשותם בגופים נדמתה לאברהם אבינו כאוכלים.
עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ – דרגא תביר מרכא טפא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין או מצטרפים לענין. (א) ע"פ **בר' פ' מ** אימתו מוטלת עליהם מיכאל מירתת גבריאל מירתת, (ב) הפרטים הן ע"פ **תורת המנחה פרשת וירא / דרשה ט עמוד 56 מצות הכנסת אורחים נלמדת מאברהם אבינו להקדים בשלומם, ולהרגיעם, ולהאכילם ולהשקותם, ולהראותם ותרנות תַּחַת הָעֵץ** – מרכא טפא, יתור לרבות כי אפשר לא לכתוב מלים אלה. (א) אפשר ע"פ **זוהר ח"א (בראשית) פר' וירא קב,ב** שכשם שא"א בדק כל הבאים אליו באמצעות העץ האם הוא ע"ז ו/או טמא כך גם בדק את המלאכים תחת העץ שהוא. עץ חיים ואמונת ה' כנדרש להלן: (ד) עדיף טרחת האורחים בעצמו **כללי המצוות גוף** (ה) רבוי טרחה באורחים **תורת המנחה פרשת וירא / דרשה ט עמוד 56 מצות הכנסת אורחים נלמדת מאברהם אבינו**

זוהר כרך א (בראשית) פרשת וירא קב,ב ע"פ הזהר בתרגום מקוצר א"א בכל מקום שהגיע אליו נטע אילן שהיה מסמן ע"י פרישת ענפיו והטלת צל מי מהבאים אליו מאמין בקב"ה ומעל ע"ז לא הצל וא"א היה מלמד אמונת ה'. גם היה מסמן מי טמא ויכול לטבול מיד ומי טמא הצריך להמתין שבעה ימים. גם את המלאכים בדק כך. לכן אמר להם השענו תחת העץ ולא תחת ע"ז. ... בתרגום מקוצר אדם הראשון חב בעץ הדעת והביא מות לעולם. אברהם אבינו תיקן העולם ע"י אילן חיים והודיע אמונת הקב"ה לכל העולם.
זוהר כרך א (בראשית) פרשת תולדות קמ,ד ע"פ הזהר בתרגום מקוצר כיצד יכול אדם שהוא גוף ובשר להלחם במלאך שהוא רוח ממש כדכתיב (**תהלים קד**) עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט, אלא מכאן דמלאכי שליחי דקדושא בריך הוא בנחתם בעולם הזה מתלבשים בגוף של העולם הזה כדי לא לשנות ממנהג המקום ולכן גם כשכתוב (**בראשית יח**) והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו – אכלו. וכן המלאך שנחת למטה לא נאבק בו יעקב אלא מכיון שהתלבש בגוף של העולם הזה, ועל כך נאבק יעקב בו כל אותו הלילה וראה שנחלש כוחו עם עלות השחר וידע שכוחו רק בליל הגלות ולא ביום שזו שליטת יעקב. ע"פ **מדרש רבה** אומר שאם מכבדים זה לזה הם אורחים הגונים והעץ היה מצל עליהם.

בראשית וירא יח,י: **וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלַיךְ כִּיעַת תְּהִי וְהִנֵּה-בֵן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְךָ וְשָׂרָה שִׁמְעַת פֶּתַח הָאֵהָל וְהוּא אֲחֵרָיו:**

(בר' וירא יח,א) **וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח-הָאֵהָל** – תביר מרכא טפא, (בר' וירא יח,ב) **וְשָׂרָה שִׁמְעַת פֶּתַח הָאֵהָל** – מרכא תביר טפא, כעין קבוצת פרטים שלא מצטרפים לענין או שלא על כל אחד חל אותו ענין, ובא ללמד שכל אחד מהם התפלל בנפרד. **ספר הפרשיות הרב כיטוב בשם מדרש** שרה אמנו עמדה במקום **שְׁקוּדָם** ישב אברהם וקבל פני שכניה.
אפשר שפתח האהל היה מקום מיוחד לתפילה, להתבוננות וכל אחד מהם שהה בו בנפרד. דומה לפירוש לפסוק (**בר' תלד' נח,כא**) **וַיַּעֲרֹךְ יַצְחָק לְחַ' לְנֶכְח אֲשֶׁתּוֹ כִּי עָקְבָה הוּא נִיעַתָר לֹ' ה' נִתְהַר רַבְקָה אֲשֶׁתּוֹ: רש"י** ... **לְנֶכְח אֲשֶׁתּוֹ** – זה עומד בזווית זו ומתפלל, וזו עומדת בזווית זו ומתפללת (ראה ב"ר סג,ה).

(בר' וירא יח,ג) **וְהִנֵּה-בֵן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְךָ** – מקף טפא מונח אתנה, מקף בתפקיד ענין בעל מספר מצבים, ע"פ **שם משואל וירא תרעא** אלו שלבים בחיי יצחק לענין הולדה, בלידתו נמשך אחרי אמו וזהו צד נוקבא, ולכן לא אמר להוליד, בעקידה יוצאת ממנו צד נוקבא ונכנס בו צד דוכרא מיוחס אחרי אברהם ואז מוכשר להוליד.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
הפניות השערות: אחת, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך; רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שני משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דוגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק – סדר שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קפא – סדר קיימות; אולא = גיש = גיש"ס – יוצא מהענין; קפא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה; פוז – דרוש מהפסוק ענין לנישוא אחר בהלכה;

1.2 בראשית וירא יח,א

בראשית וירא יח,א – לב [כח] אולי יחסרון חמשים הצדיקים חמשה התשחית בחמשה את-כל-העיר ויאמר לא אשחית אם-אמצא שם ארבעים וחמשה: [כט] ויסף עוד לדבר אליו ויאמר אולי ימצאון שם ארבעים ויאמר לא אעשה בעבור הארבעים: [ל] ויאמר אל-נא יחר לאדני ואדברה אולי ימצאון שם שלשים ויאמר לא אעשה אם-אמצא שם שלשים: [לא] ויאמר הנה-נא הואלתי לדבר אל-אדני אולי ימצאון שם עשרים ויאמר לא אשחית בעבור העשרים: [לב] ויאמר אל-נא יחר לאדני ואדברה אף-הפעם אולי ימצאון שם עשרה ויאמר לא אשחית בעבור העשרה:

שפת"ח (ו) ט וקשה לרש"י דפשוטו של קרא משמע דאברהם לא היה מתפלל אלא שלא יעשה עוד כיוצא בזה, ולא היה מתפלל על אנשי סדום, ואם כן איך אמר בתפלתו אולי יש חמשים צדיקים, שמע מינה על אנשי סדום היה מתפלל, לכן פירש לא הוא ולא כיוצא בו, דלשון הזה כולל שניהם לעתיד ולהווה רצונו לומר היה מתפלל גם על ישראל כשיהיו חוטאים שלא ימית צדיקים עם רשעים, וזה שפירש אחר כך חלילה לך לעולם הבא רצה לומר לדורות הבאים:

בראשית וירא יח,א [כה] חללה לך השפט כל-הארץ לא יעשה משפט: טט – תבנית הטעמים תומכת בפירוש שפת"ח סעיפים ה' ט – פעמים זקף-קטן בין שני קיסרים, בתפקיד דבר החזרה וקורה,

א' שחלילה לא יאמרו האומות שהקב"ה אומנותו ששוטף הכל או מכלה כל האלקים (במקום מוגבל) צדיקים ורשעים ב'לדינא כי אברהם התפלל בלשון להווה של סדום ולעתיד על ישראל כשיהיו חוטאים שלא ימית צדיקים עם רשעים

סיכום: זוהר – השמטות כרך א רנח,א

חמשים הם כנגד חמשים שערי בינה

ארבעים וחמשה אולי יש בהם בני אדם שעסקו בדיעת שמך שהוא השם במלואו שהוא מ"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א כמספר אדם ארבעים ?

שלשים כלומר אולי יש ביניהם צדיקים שעסקו והשיגו אותם ה' מעלות הרמוזות בנבואת יחזקאל

עשרים ב' פעמים ביום בפסוק שמע ישראל שבה כלולים ' ספירות במלת אחד, ...

עשרה אולי ימצאון שם עשרה כלומר אולי ימצא ביניהם מי שעוסק בעשרה מאמרות ובעשרת הדברות בכל יום וכן אולי ימצאון ביניהם עשרה שמקדימים לבית הכנסת דהא תנן כל הנמנה עם עשרה ראשונים לבית הכנסת נוטל שכר כנגד כלם שבאים אחריו

[ל] ויאמר – לשון רכה של פיוס, ואין בהמשך לשון תקיפה - דבר **אל-נא** – מקף, בתפקיד מספר שלבים של בית-דין שבשמים המבוטא במלת אדנ"י. **אל-נא יחר לאדני** – גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר,

[לא] ויאמר – לשון רכה של פיוס, ובהמשך לשון תקיפה - דבר **הנה-נא** – מקף, בתפקיד מספר מצבים, גלוי עליית מדרגה בבקשה **הואלתי לדבר אל-אדני** – מקף, בתפקיד מצב פניה לבית-דין בעל סמכות גבוהה יותר עם בקשת החלשת מידת הדין,

[לב] ויאמר – לשון רכה של פיוס, ובהמשך לשון תקיפה – דבר. **אל-נא** – מקף, בתפקיד מספר שלבים של בית-דין של מעלה המבוטא במלת אדנ"י **אל-נא יחר לאדני** – גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, **ואדברה**

רש"י מפרש שא"א ביקש פחות ופחות עד לעיר אחת בלבד, ושפת"ח מפרש שמתמיד בניסיון הצלת הכל, בכל אופן א"א פונה לשלבי בית-דין יותר ויותר גבוהים שיש להם הסמכות ושיקול הדעת להמעיט בטענות מידת הדין, כדי להציל מה שאפשר. בזוהר שלפני תפילה כל נדרי ביום הכפורים, נמצא מאמר ר' שמעון בר יוחאי שבו הוא פונה אל גלויי א-לקות יותר ויותר גבוהים (ידיעות בצירופי שמות ה' המייצגים גלויים אלה) כדי להמתיק ולהעביר את הדין, ממידת דין חזקה למידת דין רפה ועד לביטולה.

טט – הפשט עוסק בתפילת אברהם להצלת חמשת ערי עמק השדים. **מוצע** ע"פ הזוהר הנ"ל הרעיון כי הדרש ההלכתי עוסק בשיעורי צירוף משתתפים לתפילה ואולי לברכת המזון ואולי תפילות והודיות אחרות

(בראשית וירא יח,א,כט) [כח] אולי יחסרון חמשים הצדיקים חמשה התשחית את-כל-העיר ויאמר לא אשחית אם-אמצא שם ארבעים וחמשה: [כט] ויסף עוד לדבר אליו ויאמר אולי ימצאון שם ארבעים ויאמר לא אעשה בעבור הארבעים:

ע"פ שפת"ח נ דכיון שמצינו גבי חמשים שביקש על ידי צירוף, כמו שנאמר לעיל אולי יחסרון חמשים חמשה, אם כן ביקש על ט' ועל ידי צירוף, שו"ע או"ח סי' נה ס"ק ד' לתפילה בדיעבד אפשר ט' גדולים וקטן עם ספר חומש ע"י צירוף

כמו-כן יש גמרא לתפילה בדיעבד אפשר ט' גדולים וארון הקודש עם ספר תורה ע"י צירוף, ויש האומר ט' והקב"ה בצירוף.

מ"ב הלכות ברכות סימן נה ס"ק ד' תשעה וצירוף קטן שהוא יותר מבן שש ויודע למי מתפללים ... הגה ואפילו חומש שבידו אין לצרפו מיהו יש נוהגין להקל בשעת הדחק (הרא"ש, ומרדכי, והגהות מיימוני פ"ט הלכות תפלה)

מ"ב ... צירוף קטן בדחק דווקא לברכו וקדיש אבל קדיש אחרי עלינו לא יאמרו,

מ"ב ס"ק ו' תשעה מתפללים בחדר גדול ואחד המתפלל בחדר קטן הנפתח אל הגדול מצטרף

אפשר שלכך מרמז **(בר' וירא יח,א)** **אולי** – תלישא-גדולה, שיעור צירוף לתפילה הנלמד מ- **ויאמר לא אשחית אם-אמצא שם**

ארבעים וחמשה: בשעת דחק ה' 'לא ישחית' היינו לא ידחה תפילת ארבעים וחמשה מחולק בחמש (בפשט ערים) עולה 9 בחדר אחד ו-1 בחדר הנפתח אליו. ו/או תשעה וקטן עם ספר או ארון הקודש עם ספר תורה. והרב אלפסי ז"ל כתב דכיון דקרי ליה קטן אפילו בן עשר

בן תשע כשהוא יודע למי מברכין מזמנין עליו (המהרש"א בבלי ברכות מח,א), ויש אומרים שהוא בן שמונה וזה שיעור הנלמד כהמשך מהתלישא-גדולה **[כח] אולי** אל פסוק **[כט] ... אולי ימצאון שם ארבעים, אולי** – תביר, בתפקיד לחלק את התוכן הבא **ימצאון**

שם ארבעים היינו ארבעים לחלק בחמש עולה שמונה

אבל בשו"ע או"ח סי' נה אומר שהקטן הזה יכול להיות בן שש ויודע למי מתפללים. לכן יש לחפש שמונה אחר לענין צירוף. מצד אחד אומר שלא נראין דברי הפוסקים לצרף קטן, אבל מסיים ... מיהו יש נוהגין להקל (כד) ה בשעת הדחק (הרא"ש ומרדכי והגהות מיימוני

פ"ט מהלכות תפלה). ודעת המהרש"א שאין קטן ואין ארון מצטרפין,

[ל] ויאמר אל-נא יחר לאדני ואדברה אולי ימצאון שם שלשים ויאמר לא אעשה אם-אמצא שם שלשים:

[לא] ויאמר הנה-נא הואלתי לדבר אל-אדני אולי ימצאון שם עשרים ויאמר לא אשחית בעבור העשרים:

[לב] ויאמר אל-נא יחר לאדני ואדברה אף-הפעם אולי ימצאון שם עשרה ויאמר לא אשחית בעבור העשרה:

פסוק **[ל] ויאמר –** תלישא-גדולה, בתפקיד שיעור לאחריו מלמד לדינא על שיעור רוב לתפילה **אולי** – תביר, בתפקיד לחלק את התוכן הבא **ימצאון שם שלשים** היינו שלשים לחלק בחמש עולה **ששה** מתפללים וארבעה ע"י צירוף מפסוק **[לא] ... אולי** – תביר, בתפקיד

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
הפניות השערות: אהנה: סלוק – סוף-ספוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מראק – מאריך; רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספאק – שניו משמעות, רבוי משמעות; מרכא ספאק – יתור לרבות, מכל מקום; דוגא תביר ספאק – קבוצה עם הלכה שוה לפיטח; מרכא תביר ספאק – קבוצה עם הלכה לא שוה לפיטח; תביר מרכא ספאק – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, כ"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – ויצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג מידות דר"י ישמעאל; תלישא-קטנה – תראט – דרוש בפסוק שער, מתיבה; תלישא-גדולה – תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיבה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

לחלק את התוכן הבא **ימצאון שם עשרים** היינו עשרים לחלק בחמש עולה ארבעה מצטרפים. בפסוק ל"א אין תלישא אבל טעם תלישא- גדולה הפותח את פסוק **לב** **יאימר** עשוי ללמד תפקיד שיעור אלפניו בפסוק **לא**
פסוק לב **יאימר** – תלישא-גדולה בתפקיד שיעור לאחריו, מלמד (א) ע"פ **זוהר - מדרש הנעלם כרך א (בראשית) פרשת וירא דף קה עמוד א, זוהר - השמטות כרך א (בראשית) דף רנה עמוד א** רבש"ע **אולי ימצאון שם עשרה** כלומר אולי ימצא ביניהם מי שעוסק בעשרה מאמרות ובעשרת הדברות בכל יום וכן אולי ימצאון ביניהם עשרה שמקדימים לבית הכנסת (ב) אפשר כי מלמד לדינא על שיעור לברכת המזון לומר נברך א-לקינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו ובנוסף אפשר כי **אולי** – תביר, בתפקיד לחלק את התוכן הבא **ימצאון שם עשרה** היינו עשרה לחלק בחמש עולה שניים כמנהג הספרדים לשני פנים חדשות לקיום סעודת חתנים בשבעת ימי המשחה. או ששליח צבור יהיה אחד שהביא שתי שערות בלי קביעת גיל מפורשת (שו"ע סק"ה)

בראשית וירא יט,ד: טרם ישקבו ואנשי העיר אנשי סדם נסכו על-הפית מצער ועד-זקן כל-העם מקצה:
 מהפניה של ר"א' של אל **ספר הפרשיות, הרב כיטוב** ומשם אל **משנת רבי אליעזר פרשה י עמוד 199**
 קשה היא הליצות, שלא מיהרה הפורענות על סדומים עד שנתלוצצו בלוט, שני ויהי כמצחק בעיני חתניו. אמרו לו, שוטה, נבלים וכנרות וחלילים בעיר ואתה אומר סדום נהפכת.

ר"א' של' אומר שבסדום ציינו יום איד כלשהו, טט – אפשר ע"פ **ספר פרשיות** אולי 52 שנה לדור הפלגה, כי הם **אנשי העיר** היו מבוגרי מגדל בבל ודור הפלגה ובאידם ציינו יסוד העיר, או ציינו את יום השנה ה- 24 או ה- 25 שנה להצלתם ע"י אברהם אבינו משבי ארבעה המלכים, כי ניצלו בליל טו או טז ניסן, (ליל פסח או חול המועד) ולכן לוט אפה לאורחיו מצות. נאמר ב-**פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק כז** הנס הששי באו עליו כל המלכים להרגו ואמרו נתחיל ראשון בכך אחיו ואחר כך נתחיל לו ובשביל לוט לקחו את כל רכוש סדום ועמורה וג', המלכים סברו כי אברהם הוא היושב בסדום כי לוט היה דומה לו ויצאו למלחמה לשבות את אברהם ובטעותם לקחו את לוט במקומו, ומרידת סדום וכו' היתה תירוץ. אפשר שמינו את לוט לשופט בגלל הצלתם ע"י אברהם.

רש"י (ד) טרם ישקבו ואנשי העיר אנשי סדם - כך נדרש **בראשית רבה (גה): טרם ישקבו ואנשי העיר** היו בפיהם של מלאכים, שהיו שואלין ללוט, מה טיבן ומעשיהם, והוא אומר להם: רובם רשעים; ועודם מדברים בהם, ו-**אנשי סדם** נסבו על הבית. ופשוטו של מקרא: **אנשי העיר**, אנשי רשע, נסבו על הבית. על שהיו רשעים, נקראים **אנשי סדם**, כמו שאמר הכתוב: **ואנשי סדם רעים וחסאים לה' מאד: (בר' לך-לך יג).** **כל-העם מקצה** - מקצה העיר עד הקצה אין אחד מוחה בידם (ראה ב"ר גה), שאפילו צדיק אחד אין בהם.

טרם ישקבו – זרקא סגול, בתפקיד גורע מהענין על הענין, לפי **רש"י** הכתוב מדבר במלאכים השואלים על אנשי העיר ולוט משיב רובם רשעים ולא כולם, לוט גורע מהכתוב **ואנשי סדם רעים וחסאים לה' מאד: (בר' יג,ג).**

טרם ישקבו – זרקא סגול, לפי **משנת רבי אליעזר פרשה י** יובנו המלים שאנשי סדום דחו זמן שכיבתם, גרעו זמן שכיבתם, הוסיפו על זמן היותם ערים כי היה יום אידם נבלים וכנרות וחלילים בעיר, הוסיפו על רשעותם כהמשך הקרא.

טרם ישקבו – זרקא סגול, אפשר בתפקיד רבוי סעודה, אם זה המלאכים – האריכו בסעודת פסח, אם זה אנשי העיר - בהוללות

בראשית וירא יט,ז: ויהי כהוציאם אתם החוצה ויאמר המלט על-נפשך אל-תביט אחריך ואל-תעמד בכל-הכפר ההרה המלט פן-תספה:

ויהי - תראט **כהוציאם אתם** - קדמא ואולא **ההוצעה** – רביע, אפשר כי מלמד על רבוע תחומי העיר ו/או ארבעה מילין של מרחק צוער מסדום, שזה יהיה פרק הזמן בין עלות השחר לנץ שנלמד ב- **ירושלמי ברכות פרק א** ראה בפסוק (יט,ט).

בראשית וירא יט,ט: הנה-נא העיר הנזאת קרבה לנוס שמה והוא מצער אמלטה נא שמה הלא מצער הוא ותחי נפשי:
הנה-נא - תלישא – שיעור כגון גי' נ"א = שנות ישוב העיר צוער לעומת שאר ערי הככר שנתישבו 52 שנה.

שמה - רביע - אולי ארבעה מילין של מרחק צוער מסדום.

ירושלמי ברכות פרק א (דף ב טור א) אמר רבי חננאל מאיילת השחר עד שיאור המזרח אדם מהלך ארבעת מילין משיאור המזרח עד שתנץ החמה ארבעת מיל ומניין משיאור המזרח עד שתנץ החמה ארבעת מיל דכתיב וכמו השחר עלה וגומר וכתיב השמש יצא על הארץ ולוט בא צוערה ומן סדום לצוער ארבעת מיל יות' הוון אמר רבי זעירא המלאך היה מקדר לפניהן הדרך ומניין מאיילת השחר עד שיאור המזרח ארבעת מיל כמו וכמו מילה מדמיא לחבירתה

בראשית וירא יט,כב: מהר המלט שמה פי לא אוכל לעשות דבר עד-באך שמה על-כן קרא שם-העיר צוער:
מהר המלט שמה - פשטא מונח זקף-קטן **פי לא אוכל לעשות דבר** - מונח מהפך פשטא מונח זקף-קטן, שני חלקים אלו בפסוק פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, בתפקיד כעין בנין אב המתאים לפירוש **רש"י פי לא אוכל**. לשון יחיד, מכאן אתה למד שהאחד הופך והאחד מציל, שאין שני מלאכים נשלחים לדבר אחד. **בר' פר' נ** תנא אין מלאך אחד עושה שתי שליחות, ולא שני מלאכים עושים שליחות אחת,

טט - לפי דרך ההסבר של אור החיים בתורה בכלל, הקב"ה מנהיג את העולם ע"פ התורה ודרכי דרישתה בכלל זה. לכן גם כאן בבנין אב מלאך יוצא בשליחות אחת ואם נראה כשתיים זה מפני שזה חלק נוסף בשליחות, ולא שני מלאכים עושים שליחות אחת.

בראשית וירא יט,כז: וישכם אברהם בבקר אל-המקום אשר-עמד שם את-פני ה': בבקר – אתנח, מגביל כמו שנדרש **בבלי יומא כח,א** שהקב"ה רצה שלא יראו במפלתה של סדום ... וכן לא רצה שאברהם יהיה נמי שליח מצוה כי לא חפץ הקב"ה שישא בעדם רנה ותפלה:

פני ה' – שם הוי"ה הוא ענין של רחמים אבל **פני ה'** מפורש ב-**(י' אח"מ ז,ז)** ... **ונתתי פני בנפש האכלת את-הדם והכרתי אתה מקרב עמה: רש"י ... ונתתי פני** - פנאי שלי, פונה אני מכל עסקי להרע **פני רש"י (ויבחק כו,ז) ונתתי פני רש"י** פנאי שלי, פונה אני מכל עסקי להרע לכם (ראה תו"כ בחוקתי פרשתא ב פרק ד, ד). **(מי ידע, ת): ונתתי פני רש"י** – משיאיראש' בלעז כעסיי. **את-פני** – מקף מלמד על שלבים בבקשות א"א להמתקת מידת הדין, מרכא, מלמד רבוי שלבי בית דין של מעלה שא"א פנה אליהם במטרה ה' – סלוק, להגביל את **פני** היינו להגביל את מידת הדין.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
המצוות השערות: אהבה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מראש – מאריך; רבוי; דוגמא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשת; מרכא טפא – יתור
לרבות, מכל מקום; דוגמא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסק ו – סיום שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצג פסוק – הקש; השלישיה:
(קדמא – סדר קדימות; אולא = גיש = גיש"ס – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק ככעין "ג מידות דר"י שמעאל; תלישא-קטנה – תראט – דרוש בפסוק שער, מתיבה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מתיבה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 בראשית וירא יה,א

בראשית וירא יה,ה:

וְאֶקְחָה פֶת־לָחֶם וְסִעְדֵּי וְסִעְדֵּי לְבָבְכֶם אֶתֶר תַּעֲבְרוּ כִי־עַל־כֵּן עֲבַרְתֶּם עַל־עֲבָדְכֶם וַיֵּאמְרוּ בֵּן תַּעֲשֶׂה פֶאֶשֶׁר דְּבַרְתָּ:

וְסִעְדֵּי לְבָבְכֶם אֶתֶר תַּעֲבְרוּ - מהפך פשטא מונח זקף-קטן

בבלי נדרים לז,ב ... מ"ט לא אמר שכר פיסוק טעמים? קסבר: (שכר) פיסוק טעמים דאורייתא הוא, דא"ר איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב, מ"ד: +נחמיה ח+ ויקראו בספר תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא? ויקראו בספר תורת האלהים - זה מקרא, מפורש - זה תרגום, ושום שכל - אלו הפסוקים, ויבינו במקרא - זה פיסוק טעמים, ואמרי לה: אלו המסורות. אמר רבי יצחק: מקרא סופרים, **ועיטור סופרים**, וקריין ולא כתיבן, וכתיבן ולא קריין - הלכה למשה מסיני. מקרא סופרים: ארץ, שמים, מצרים. מקרא נוסף ע"פ דברי מורו של הר"ן על **עיטור סופרים**: (בר' וירא יה,ה) **אתֶר תַּעֲבְרוּ**, (בר' ח"ש כד,ג) **אתֶר תַּלְקָךְ**: (במ' מטות לא,ב) **אתֶר תַּאֲסַף**

(תה' סח,ג) **קדמיו שרים אתֶר נגגים** (תה' לו,ז) **צדקתֶמוּ גְהַרְרִי־אֵל**.

רש"י מסכת נדרים לז,ב הלכה למשה מסיני - דנקראין הכי. **עיטור סופרים אתֶר תַּעֲבְרוּ** - ולא כתיב תעבורו אחר, והיינו עיטור שמעטין הדיבור דהכי משמע יפה. (טט - שינה סדר המלים ליופי הקריאה)

(תה' סח,ג) **קדמיו שרים אתֶר נגגים** - ולא כתיב אחר נוגגים קדמו שרים (תה' לו,ז) **צדקתֶמוּ גְהַרְרִי־אֵל** - ולא כתיב כהררי אל צדקתך, דהכי מסתבר טפי ובדווקא משתעי.

ר"ן מסכת נדרים לז,ב עטור סופרים אתֶר תַּעֲבְרוּ אחר תלכו אחר תאסף קדמו שרים אחר נוגגים - כל הני אתֶר מיותרין הן ואינן אלא לתפארת הלשון דהוה ליה למכתב **סעדו לבכם ותעבורו** תסגר שבעת ימים ותאסף קדמו שרים נוגגים אלא שנכתבו לתפארת הלשון.

צדקת כהררי אל - הוה ליה למכתב צדקתך הררי אל כדכתיב משפטך תהום רבה לומר שההרים הרמים כלומר המלאכים צריכין לצדקת השם אלא שכתב כהררי אל לתפארת הלשון **ובדברי מורי ראיתי דעטור סופרים** היינו שכותבין טעם מפסיק באחר כי היכי דלישתמע (טט - כדי שיהיה במשמעות) אח"כ תלך ואח"כ תעבורו ואחר כן תאסף קדמו שרים ואח"כ נוגגים צדקתך כהררי נפסק בטעם כהררי מלמל אל לומר שמלת אל הפוכה כאילו היתה בתחלת הפסוק ופירוש אל צדקתך נגלית כהרים שהם גלויים ואלמלא ההפסק היה במשמע אחר שתלכו אחר שתעבורו (טט - ע"פ שפת"ח אחר כך תסעדו) אחר שתאסף קדמו שרים אחר הנוגגים שהנוגגים קדמו להם צדקתך כהרים של אל וקרי ליה עטור סופרים (טט - חלוף סדר המלים) משום דמעטרי לה למילתא בטעם הקריאה (טט - מנעים את הקריאה).

ר"ן ... אחר תעבורו אחר בטעם מפסיק ... וקרי ליה עיטור סופרים משום דמעטרי לה למילתא בטעם הקריאה:

בגירסת הכתר **אתֶר תַּעֲבְרוּ** - מונח זקף-קטן, אולי לר"ן הייתה גירסא **אחר-תעבורו** - מקף זקף-קטן ואז יובן טעם מפסיק ב-**אחר** או הכוונה לתבנית הטעמים של **וְסִעְדֵּי לְבָבְכֶם** - מהפך פשטא המהוה עצירה חזקה יותר מאשר רק טעם פשטא, ואז משמע הכתוב **וְסִעְדֵּי לְבָבְכֶם אתֶר תַּעֲבְרוּ** סעדו ואח"כ תעבורו למקום שהתכוונתם להגיע אליו לכתחילה.

או כהצעת חיצוי כהן מכולל נתיבות צבי, שיש המנגנים טעם מונח לפני זקף-קטן בהארכה הנשמעת כשתי פעימות ולכן הוא נשמע כמפסיק.

רש"י (ה) וְסִעְדֵּי לְבָבְכֶם - בתורה בנביאים ובכתובים מצינו, דפתא מזוניתא דלכא. בתורה: **וּסְעִדּוּ לְבָבְכֶם**. בנביאים: **"סעד לבך פת**

לחם" (ש' יט,ה). בכתובים: **"ולחם לבב אנוש יסעד"** (תה' קד,טו).

בבלי ברכות לה,ב ... ואמר רב הונא: באומר כל הון עלי; אלמא משחא זיין! - אלא: **חמרא סעיד**, ומשחא לא סעיד. - וחמרא מי סעיד? והא רבא הוה שתי חמרא כל מעלי יומא דפסחא כי היכי דנגרריה ללביה וניכול מצה טפי! - טובא גריר, **פורתא סעיד**.

בבלי ברכות לה,ב ... ומי סעיד כלל? והכתיב: (תהלים קד) ויין ישמח לבב אנוש ולחם לבב אנוש יסעד וגו' נהמא הוא דסעיד, חמרא לא סעיד! - אלא: חמרא אית ביה תרתי - סעיד ומשמח, נהמא - מסעד סעיד, שמוחי לא משמח. אי הכי (אם היין סעיד, היינו מזין אז שגם עליו) נברך עליה שלש ברכות (ברכת המזון)! לא קבעי אינשי סעודתייהו עלויה.

בבלי ברכות לה,ב ... אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרבא: אי קבע עלויה (על היין) סעודתיה מאי? אמר ליה: לכשיבא אליהו ויאמר אי הויה קביעותא, השתא מיהא בטלה דעתו אצל כל אדם.

וְאֶקְחָה פֶת־לָחֶם וְסִעְדֵּי לְבָבְכֶם אֶתֶר תַּעֲבְרוּ - קדמא ואולא כעין כלל מלמד, **וְסִעְדֵּי לְבָבְכֶם אתֶר תַּעֲבְרוּ** - מהפך פשטא מונח זקף-קטן, פרט ואין בכלל אלא מה שבפרט.

וְאֶקְחָה פֶת־לָחֶם - קדמא ואולא כעין כלל מלמד על לחם, **פֶת־לָחֶם** - מקף, ענין בעל מספר מצבים, (א) לחם במובנו המקובל עיסה מקמח או סולת מהמשת מיני דגן בלולה במים ואפויה בתנור, מינימום סועד - כביצה?, ולברכת המזון כזית. (ב) פת הבאה בכיסנין ועוד שני מצבים שבשיעור מתאים ברכת המזון. (ג) מצה - לחם עוני ומזה תמיכה שהדבר ארע בפסח (בנוסף על הידיעה מאפיית מצות ע"י לוט למלאכים באותו ערב) (ב) ו(ג) בהסבר תורת המקף יהיה דבר המחליש את החשיבות של לחם. (ד) אברהם התכוין ללחם - מצה, אבל לא הביא לחם כי העיסה נטמאה כי שרה פירסה נידה.

וְסִעְדֵּי לְבָבְכֶם אתֶר תַּעֲבְרוּ - מהפך פשטא מונח זקף-קטן, שתי דרשות ולפחות אחת מהן יוצאת מפשט המקרא, ו/או שני מצבים (זקף-קטן) ועוד אפשרות למצב ביניים או ספק (מונח).

תַּעֲבְרוּ - זקף-קטן בתפקיד שתי דרשות. דרשה (א) מלמד על מספר מצבי מאפה בפת-לחם ומזונות שסועדים הלב (מזינים) ולכן קובעים עליהם סעודה ומברכים עליהם שלוש ברכות (היינו ברכת המזון) וגם כאשר הפת מועטת או המזונות בשיעור המינימלי המחייב לברכת המזון, לעומת אוכל אחר שאינו בבחינת סועד אלא משיבוע (ממלא)

דרשה (ב) **וְסִעְדֵּי לְבָבְכֶם** - מהפך פשטא, סיימת סעודה שקבעת על פת-לחם או מזונות שנאפו בתנור, עצור לפני היציאה, ברך ברכת המזון,

וטעם מונח של מלת **אתֶר** שבתבנית **אתֶר תַּעֲבְרוּ** - מונח זקף-קטן, עשוי לרמז למצב ביניים או ספק. (א) הוא דעת יחיד (רב אלישיב) האומר שגם על תבשיל (מעשה קדרה) שאח"כ נאפה (מעשה תנור) כמו קיגל אטריות, ואכל ממנו כשיעור אכילת מזונות יברך ברכת המזון. (ב) האם אפשר לקבוע סעודה על יין שלפי **בבלי ברכות לה,ב**, הוא קצת סעיד (מזין) וגם משמח ולברך שלוש ברכות (ברכת המזון).

בבלי פסחים קח,א ... תלמיד אצל רבו מאי? תא שמע, (אמר) { מסורת הש"ס: [דאמר] } אביי: כי הוינן בי מר (בית מורנו) זגינן אבירכי דהודי (רש"י: נשענין כל אחד על ברכי חבריו (וזאת הסיבה)), כי אתינן לבי רב יוסף, אמר לן: לא צריכתו, מורא רבך כמורא שמים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
הפניות השערות: אחת: סלוק – סוף-ספוק – מגביל; מונח – רבו; מהפך פשטא – מוציא פשטא – מראש; מאריך – רבו; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספאקא – שנוי משמעות, רבו; מפתשט; מרכא ספאקא – תור
 לרבות, מכל מקום; דרגא תביר ספאקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר ספאקא – קבוצה שההלכה הלאה רק על חלק מפרטיה; מפתשט – רב-מצב של המושג, ב"כ מצב
 אחד נדרש; פסקו – סדור שנתק, השלם והחלק נדרשים; זוקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן; 2: זקף-גדול; 3: רביע; 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית:
 (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – (מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג מדות דר"י שמעאל; תלישא-קטנה – תראט – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
 שער, מתיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

מיתבי: עם הכל אדם מיסב, ואפילו תלמיד אצל רבו! – כי תניא ההיא - בשוליא דנגרי.
זרע יצחק פסחים קח,א פרק עשירי

בד"ה בפני רבו וכו' שזלמדו תורה וכו' עכ"ל תוספות בשור שנגח ד' וה' דף מ"א ע"ב [ד"ה לרבות] כתבו דהא דדרשינן את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח מיירי ברבו מובהק כדתנן מורא רבך וכו'. מדבריהם נראה דלא הוה מורא רבו למורא שמים אלא ברבו מובהק א"כ הכא דאמרין דטעמא דתלמיד בפני רבו אינו צריך הסיבה משום דמורא רבך וכו' ופ'י רשב"ם דכתיב את ה' אלהיך תירא וכו' לא מיירי אלא ברבו מובהק אבל שאינו מובהק צריך הסיבה בפניו, וכן היא דעת הרמב"ם בהלכות ת"ת פ"ה [הלכה ר' וט'] ע"ש,

הסיבת תלמיד בפני רבו המובהק. אפשר כי המקראות הבאות הם אסמכתא להלכה זאת, אם המלאכים היו בבחינת בית דין לגיור (ראה יח,א) אז אברהם אבינו הוא כעין תלמיד שלמד מהם הלכות גיור אז בתחום זה הם מורו המובהק ולכן לא יסב עמהם. ואם המלאכים לא היו בבחינת רבו המובהק של אברהם אבינו אז נהג במידת חסידות בהכנסת אורחים, ללמד מה הנוהג ברבו המובהק...
(בר' וירא יח,ה) וְסַעְדוּ לְבָכֶם אֶתֶר תַּעֲבְרוּ - ס"ת ומר"ו עולה מור"ו = רב"ו עולה עם הכולל אה"ר
(בר' וירא יח,ה) וְהוּא-עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאבְדוּ: אברהם אבינו ממש את המלאכים כתלמיד לפני מור"ו – רב"ו

בראשית וירא יח,ו: וַיִּמְהַר אַבְרָהָם הָאֱהֱלָה אֶל-שְׂרָה וַיֹּאמֶר מַה־רֵי שְׁלֹשׁ סָאִים קָמַח סֹלֶת לֹשִׁי וְעֵשִׂי עֲגוֹת:
בראשית וירא יח,ב: וַיֵּשֶׁב עֵינָיו וַיֵּרָא וַהֲנֵה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיִּגְרַח לְקִרְאָתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אֲרָצָה:
זוהר - מדרש הנעלם כרך א (בראשית) פרשת וירא דף ק עמוד א

דאמר ר' יוחנן כשפירש הקב"ה הקרבנות אמר משה רבנו של עולם תינח בזמן שהיו ישראל על אדמתם, כיון שיגלו מעל אדמתם מה יעשו אמר לו: משה יעסקו בתורה ואני מוחל להם בשבילי יותר מכל הקרבנות שבעולם שנאמר **(וי צו זל,א) זאת התורה לעלה למנחה** וגו' כלומר זאת התורה בשביל עולה בשביל מנחה בשביל חטאת בשביל אשם,
ויקרא צו ז,זלז: זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלוואים ולזבח השלמים:

למלוואים – קדמא זקף-קטן במלה אחת, כעין מוקדם והוא מאוחר בענין (א) ב-שמות תצוה מוזכרים קרבנות המילואים לפני כל הקרבנות, כי הם מילואים (לחינוך הטהורים) לפני חנוכת המשכן ובפועל בוצעו ב-ויקרא צו. (ב) בויקרא צו המילואים מצוינים אחרונים אפשר כמשל שלימוד התורה בזמן הגלות הוא מילואים - ממלא מקום הקרבנות. הערת ר' דוד מקלב מכולל נתיבות צבי **ולזבח השלמים** – טפחא סלוק, השלמים – האדם השלם, כמו **(בר' וישלח לג,יח) וַיִּבְרָא יַעֲקֹב שְׁלֹם עִיר שְׁכֵם רַעֲיִי (יח) - שלם בגופו, שלם בממונו:** נתרפא מצלעותו, ולא חסר כלום מכל אותו דורו. **שלם** בתורתו (שבת לג,ב): ועתה אמירת הקרבנות בתפלה עושה שלמות במקום זבח.

א"ר כרוספדאי האי מאן דמדכר בפומיה בכתי כנסיות ובכתי מדרשות עניינא דקרבנות ותקרובתא ויכוון בהו ברית כרותה הוא דאינון מלאכיא דמכרכין חוביה לאבאשא ליה דלא יכלין למעבד ליה אלמלא טיבו, ומאן יוכח האי פרשתא יוכח דכיון דאמר **(בר' וירא יח,ב) וַהֲנֵה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו** מהו עליו לעיין בדיניה כיון **(דף ק עמוד ב) דחמא נשמתא דצדיקיא כך מה כתיב (בר' וירא יח,ג) וַיִּמְהַר אַבְרָהָם הָאֱהֱלָה** וגו' מהו האהלה בית המדרש (דוד מקלב: נשמת צדיק בו כי ממחר לבית המדרש, כמו שדוד בקש **(תה' כז,ד) שִׁבְתִּי בְּבֵית-ה'** אבל בבחינת **וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ:** בהרגשה של ארעיות, כדי שימהר לבית המדרש שוב ושוב) ומהו אומר **מַה־רֵי שְׁלֹשׁ סָאִים** ענין הקרבנות ונשמתא מתכוונת בהו (ומכוון בהזכרת הקרבנות) הדא הוא דכתיב ואל הבקר רץ אברהם וכדין נייחא להו ולא יכלין לאבאשא ליה (נח להם הדבר ולא מבאשים אותו), ר' פנחס פתח קרא דכתיב **(במ' קרח יז,יא,ב) וַהֲנֵה החל הנגף בעם וכתבי ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה וגו' וכתבי ותעצר המגפה כתיב הכא (במ' קרח יז,יא,ב) מַה־רֵי שְׁלֹשׁ סָאִים** מה להלן **קרבן לאשתזבא** (להצלה) אף כאן **קרבן לאשתזבא** (להצלה), **מַה־רֵי שְׁלֹשׁ סָאִים** – גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, מה להלן **(במ' קרח יז,יא,ב) קרבן לאשתזבא** (להצלה) אף כאן **(בר' וירא יח,ו) קרבן לאשתזבא,**

זוהר - מדרש הנעלם כרך א (בראשית) פרשת וירא דף קא עמוד ב

א"ר יהודה לא די להם לצדיקים שמבטלין את הגזרה אלא לאחר כן שמברכיין להם תדע לך שכן הוא דכיון שהנשמה אומרת לגוף **מַה־רֵי שְׁלֹשׁ סָאִים** וגו' וכל אותו הענין ומבטל את הדין מה כתיב **(בר' וירא יח,ג) וַיֹּאמֶר שׁוֹב אֲשׁוֹב אֵלָיִךְ כְּעַתְּ חַיָּה** הרי ברכה כיון שרואים אותה המלאכים שזה לקח עצמה לנפשו מה עושים הולכים אצל הרשעים לעיין בדינים ולעשות בהם משפט הדא הוא דכתיב ויקומו משם האנשים ויישקפו על פני סדרם למקום הרשעים לעשות בהם משפט ה"ה דאמר רבי יהודה כך דרכו של צדיק כיון שרואה שמעיינין בדינו אינו מתאחר לשוב ולהתפלל ולהקריב (על) חלבו ודמו לפני צורו עד שמסתלקין בעלי הדין **מַה־רֵי שְׁלֹשׁ סָאִים** – גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, דרשת זוהר מהכתוב הזה הוא הזכרת קרבנות ככוונה וכל אותו הענין מבטל את הדין, מציל את האומר, מברכו, מעביר את הדין לרשעים.

ספר חסידים (מרגליות) ברית עולם ושומר הברית סימן קלה

ואברהם אמר **מַה־רֵי שְׁלֹשׁ סָאִים** סתם והמנהג דכשאומר סתם סאים **כונתו מקמח** דהוא רגיל דאי כונתו לעשות מסולת היה לו לומר **שלש סאה סלת** אלא ודאי כונת אברהם באומרו שלש סאים סתם הוא קמח, ושרה השיבה **קמח סֹלֶת** כונתה ממה שאמרה סאים נראה **קמח** אבל אני עושה **סֹלֶת** ומדאצטריך קרא לפרש **צדקת שרה** מוכח דבעלמא אשה עיניה צרה. וזה פירש הרב כלי יקר משא"ל כלה שענייה יפות אין כל גופה צריך בדיקה דהאשה עיניה כ"ש שאר מדות. נשי וכשהכלה עיניה יפות, רוצה לומר שהיא נדיבה וטובת עין א"כ היא מוצאת מרוב הנשים ולזה אין כל גופה צריך בדיקה דמאי דהוה בכולהו נשי ליתא בדידה כ"ש שאר מדות.
מַה־רֵי שְׁלֹשׁ סָאִים – גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, **ספר חסידים** דורש משרה הצדקת שענייה יפות באורחים שלא כדרך הנשים, אל כלה (ש)עיניה יפות, רוצה לומר שהיא נדיבה וטובת עין א"כ היא מוצאת מרוב הנשים ולזה אין כל גופה צריך בדיקה דמאי דהוה בכולהו נשי ליתא בדידה כ"ש שאר מדות.

שְׁלֹשׁ סָאִים – זה שיעור איפה, ובו עשר יחידות עומר, והעומר עשירית האיפה הוא. משלוש סאין אפו מצות תודה משלושה סוגים, כל סוג עשר מצות מסאה סולת. אמנם המדרש אומר כי לכל אורה רצו לאפות שלוש סאין עוגות, אך גם פשוטו של מקרא מתקיים. אפשר כי

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
 המצוות הששור: אהא, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרשא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממשט, לא ממש; טפאא – שנוי משמעות, רבוי משמעות; מרשא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיהיה לפרשה; מרשא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שיהיה לפרשה; תביר מרשא טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרשה; מקף – רב-מצב של הנושאים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – משט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק ככעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרשא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

זה רמז למצות תודה לעתיד לבוא במשכן ובמקדש הנלמדים בוֹיקרא.

בראשית וירא יחגי, יד: [יג] וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַבְרָהָם לְמַה זֶה צָחֶקָה שְׂרָה לְאַמֶּר הָאֵף אֲמַנָּם אֶלְדִּי וַאֲנִי נִקְנָתִי:

בבלי נדה עב,ב ... ואחד עשר יום שבין נדה לנדה - הלכה למשה מסיני. רמז לכך נמצא בפסוק וכן רמז לקביעת קביעות וסת. הפסוק מלמד מסיפור מעשה בשרה אמנו אל הלכות נדה וזיבה, ובהן ארבע מיני עונות באשה, נשים שדיין שעתן, חישוב ימי זיבה.

זָה – תלישא-קטנה ... אַמְנָם – תביר, תבנית העשויה לרמז לחישוב חשבונות

צָחֶקָה שְׂרָה – קדמא ואולא, כעין כלל מלמד, לְאַמֶּר – רביע, ארבע מיני עונות (וסתות היינו זמנים בין תחילות וסת) באשה.

הָאֵף אֲמַנָּם אֶלְדִּי – מרשא תביר טפאא, דרשת עונות הפלגה בינונית הפלגה מינימלית וַאֲנִי נִקְנָתִי – מרשא סלוק.

לְמַה זֶה – מונח תלישא-קטנה, כעין שתי תלישא-קטנה, כעין שני שיעורין, אחד המרומז מלת ז"ה – גי' י"ב, אפשר ע"פ **שפת"ח** שתלד שרה לשניים עשר חדש אחרי שתקבע וסת הפלגה שלושה חדשים, והדרשה על פ"פ תבניות הטעמים מלמדת על וסת הפלגה בינונית של 29 יום ועל וסת הפלגה מינימלית של 18 יום. וסת הפלגה של 18 יום מרמזת אל ההלכה למשה מסיני של מחזור ובו שבעה ימי נדה ואחד עשר ימי זיבה הנלמד בבלי נדה עב,ב.

צָחֶקָה שְׂרָה – קדמא ואולא, כעין כלל מלמד,

לְאַמֶּר – רביע, ארבע מיני עונות (וסתות היינו זמנים בין תחילות וסת) באשה, או קביעת וסת ע"י ארבע ראיות, כי רק ברביעית נודע למפרע שקבעה קביעות של השלוש העונות הקודמות.

שיעורי קביעת וסת לרוב הנשים:

(א) וסת הגוף – בסימנים שונים, (ב) (ג) וסת הימים (וסת החדש ווסת הפלגות), עונה בינונית היא בעצם וסת הפלגות (30 יום לראייתה).

(ד) סתות אחרות הן: וסת הגוף והימים, וסת הדילוג, וסת ע"י מעשה, וסת לא קבועה. שלרובי סוגיהן יש רמז בטעם מרשא בתפקיד רבוי במלת **וַאֲנִי**, או רבוי מצבי סלוק דמים **וַאֲנִי** – סלוק, מגביל לגבי קביעת מחזור ראייה. אפשר כי מרמז לאמר במסכת נדה: ארבע נשים דיין שעתן וכאשר ראוות צריכות ארבע עונות (ראיות) כדי לקבוע וסתן, כי הן היו מסולקות דמים (קטנה שלא ראתה, זקנה שפסקה מלראות, מינקת ועוד), וכאן מלמד מאשה זקנה אל האחרות. וסת החדש ווסת הגוף נקבעות ע"י שלוש ראיות, וסת הפלגות נקבעות ע"י ארבע ראיות.

הָאֵף אֲמַנָּם אֶלְדִּי – מרשא תביר טפאא, קבוצת פרטים הקשורים לנושא ואשר חלים עליכם הלכות שונות או באופנים שונים, או שלא חייבים להתקיים ביחד.

א' אפשר שכאן שיעור לידה לילד בר קיימא לתשעה חדשים, או שיעור לידה לשבעה חדשים מקוטעים
 ע"פ **מדוש רבה פר' נגו** על **בראשית וירא כא,ב**, רבי יודן ור' חמא, רבי יודן אמר לט' חדשים נולד שלא יהיו אומרינן גרוף **מבינו של אבימלך**, רבי חמא אמר לשבעה שהם תשעה מקוטעים
 ב' שיעורי קביעת וסת לרוב הנשים:

וסת הגוף, וסת הימים (וסת החדש ווסת הפלגות), עונה בינונית היא בעצם וסת הפלגות (30 יום לראייתה), ולדעת קצת פוסקים עונה בינונית היא וסת החדש.

וסתות אחרות הן: וסת הגוף והימים, וסת הדילוג, וסת ע"י מעשה, וסת לא קבועה

וסת החדש ווסת הגוף נקבעות ע"י שלוש ראיות, וסת הפלגות נקבעות ע"י ארבע ראיות.

ב'א' **הָאֵף – מרשא (כעין מאריך זמן), גי' עם הכולל 87 יום.** וסת עונה בינונית של שלוש תקופות בנות 29 יום לקביעת וסת הימים ויום השלושים נמנה פעמיים (כסוף העונה הקודמת וכתחילת העונה החדשה). בפעם השלישית יום השלושים הוא בעצם יום 88. ויש לתרץ שאם ראתה רק שלוש פעמים בקביעות והתקלקלה הקביעות בפעם הרביעית אז יש התחשבות ביום השלושים השלישי. אבל הממשיכה בקביעותה אז זה באמת רק 87 יום. (בעזרת הרב ב.רס).

ב'ב' **אֶלְדִּי – טפאא (כעין מקצר זמן), גי' עם הכולל 36 יום.** וסת הפלגה מינימלית של 18 יום, כאשר אות א' ממלת **אֶלְדִּי** מרמז לעונה אחת שכבר עברה, ומעתה עוברות עוד שתי עונות של 18 יום, כסה"כ 36 יום. 18 יום הם שבעת ימי נדה המפורשים ב-(ויקרא מצורע), וי"א ימי זיבה הנדרשים במסכת נדה עב,ב. מתקבלת קביעת וסת לשלוש תקופות שוות מינימליות

ב'ג' **אֶלְדִּי – כעין נוטריקון א' = אקבע וסת ימים כגון וסת הפלגות של עונה של 18 = שלוש יום צריכה ד' = ארבע ראיות**
 ג'א' בדרך דרש לא הלכתי **אַמְנָם – תביר, גי' 131, להודיע לשרה כי מה הפלא, יוכבד תלד בגיל 130**

בראשית וירא יח,טו: וַתִּכְהַשׁ שְׂרָה לְאַמֶּר לֹא צָחֶקָה לִּי וַיְהִי וַיֹּאמֶר לֹא כִּי צָחֶקָה:

רש"י (טו) כי יראה... כי צחקת - הראשון משמש לשון 'דהא', שהוא נתן טעם לדבר: ותכחש שרה לפי שיראה; והשני משמש לשון 'אלא': ויאמר לא כדברייך הוא, אלא צחקת; שאמרו רבותינו (ר"ה ג,א): 'כי' משמש ארבע לשונות: אי, דילמא, אלא, דהא.

רמב"ן ... וראוי שנאמר עוד, כי אברהם לא גלה לה הנאמר לו מתחלה "אבל שרה אשתך יולדת לך בן" (בר' יז,ט), אולי המתין עד שלות השם אליה הבשורה ביום מחור, כי ידע "כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים" (עמ' ג,ז), וגו' תורה שלמה. ירושלמי סוטה פרק פ"ז ה"א ר' יוחנן בשם ר' אבהו "לא מציינו שדיבר המקום עם אישה אלא עם שרה בלבד וכו' אמר ר' בירי כמה כירכורו כירכוריה הקב"ה מתאוה לשמוע שיחתן של צדקניות ויאמר לא כי צחקת.

טט – אפשר לתרץ כי הפסק בין המלים **כִּי וַיְהִי** בא להפריד בין אותיות אהו"י. בנוסף לכך ההסבר שמובא ע"י **תורה שלמה** מתאים להסבר של תבנית של כעין רבוי למטרה אחת. אמנם ב-**תורה שלמה** מיוחסת השתדלות הקב"ה לשמוע שיחתן של צדקניות לסיפא הקרא **וַיֹּאמֶר לֹא כִּי צָחֶקָה**: אבל אפשר שהקרא **כִּי וַיְהִי וַיֹּאמֶר** מונח פסק אתנח מרשא פסק הוא תבנית המורכבת מכעין רבוי למטרה אחת וכעין מידה (י"א מל"ב מידות) סדור שנחלק, וביחד משמשים כמבוא לקרא האחרון **לֹא כִּי צָחֶקָה** להודיע רבוי כירכורים עבור המטרה האחת לשמוע שיחתן של צדקניות, כאן משפט אחד בלבד.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
המצוות השערות: אחת, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנו משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – תור
לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסוק 1 – סדר שחלק, השלם וחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקיש; השלישית:
(קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג מידות דר"י שמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפני
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.4 בראשית וירא יח,א (התשע"ה)

בראשית וירא יח,א: וְאַבְרָהָם הָיָה לְנוֹי יְהוָה לְנוֹי יְהוָה וְעָצוֹם וְנִבְרָכוּ-בּוֹ כָּל גּוֹי הָאָרֶץ:

בבלי חולין צבא, ... וכן הוא אומר (משלי ז') צרור הכסף לקח בידו, חומר שעורים ולתך שעורים - אלו מ"ה צדיקים שהעולם מתקיים בהם, ואיני יודע אם שלשים כאן וט"ו בארץ ישראל ואם שלשים בארץ ישראל וט"ו כאן, כשהוא אומר: (זכריה ז') ואקחה שלשים כסף ואשליך אותו בית ה' אל היוצר, הוי אומר - שלשים בארץ ישראל וט"ו כאן; אמר אביי: ורובייהו משתכחי בבי כנישתא דתותי אפתא;

ירושלמי עבודה זרה פ"ב ה"א (דף מ טור ג) ... רב הושעיה אמ' ולמה לי נן פרתין לה דברי הכל כיי דמר רב הונא בשם רב וישקלו את שקלי שלשוי' כסף אילו שלשים מצות שעתידין בני נח לקבל עליהן ורבנן אמרי אילו שלשים צדיקים שאין העולם חסר מהן דמר רבי נחמן בשם רבי מנא אין העולם יכול להיות פחות משלשים צדיקים כאבינו אברהם ומה טעם וְאַבְרָהָם הָיָה (טט בקרא ה'י) ה'ינה יהיה יהי"ה מיניין שלשים פעמים שרובן בבבל ומיעוטן בארץ ישראל ומיעוטן בבבל סימן יפה לעולם בשעה שרובן בארץ

וְאַבְרָהָם – קדמא זקא-קטן בתיבה אחת, כעין מידה (ל"א מל"ב מידות) מוקדם והוא מאוחר בענין ה'י' - דרגא מושך תכונת ה'ינה המאוחר אל אברהם המוקדם, שלושים צדיקים כאבינו אברהם י'ינה – תביר מחלק המיניין כלשון הירושלמי יהי"ה מיניין שלשים פעמים שרובן בבבל ומיעוטן בארץ ישראל פעמים שרובן בארץ ישראל ומיעוטן בבבל סימן יפה לעולם בשעה שרובן בארץ

ה'י' י'ינה ל'נוי י'ינה – דרגא תביר מרכא טפא, כעין קבוצת פרטים קשורים לנושא ועל כל אחד חל אותו ענין או הלכה. כאן אילו שלשים מצות שעתידין בני נח לקבל עליהן ורבנן אמרי אילו שלשים צדיקים שאין העולם חסר מהן כדוגמת אברהם. י'ינה ל'נוי י'ינה וְעָצוֹם – תביר מחלק בין מצב העולם כאשר רוב הצדיקים ארץ-ישראל ובין מצב העולם כאשר רוב הצדיקים בבבל. וְעָצוֹם – אתנח, מגביל הסימן טוב לעולם כי כאשר רובן של הצדיקים בארץ ישראל סימן יפה לעולם כי ישראל גוי י'ינה ל'נוי י'ינה ומעוצמתו מתברך העולם כחלק השני בפסוק. אבל כאשר רובן של הצדיקים בבבל סימן פחות יפה לעולם כי כנראה רוב ישראל בגלות ונגרע מ-גוי י'ינה ל'נוי י'ינה ולכן נגרע מהברכה לעולם.

וְנִבְרָכוּ-בּוֹ : – קדמא זקא-קטן במלים מחוברות במקף, כעין מידה (ל"א מל"ב מידות) מוקדם שהוא מאוחר, כשם שאברהם המוקדם הביא ברכה לעולם, כך הצדיקים הבאים אחריו מביאים ברכה לעולם. כָּל גּוֹי הָאָרֶץ – טפחא מרכא סלוק, מגביל ללמד שלא כל גויי הארץ מתברכים, מי לא מתברך? כָּל – טפחא בתפקיד רבוי, גוויי – מרכא בתפקיד רבוי, הָאָרֶץ – סלוק כמגביל, סה"כ רבוי רבוי מיעוט, אם אפשר לסדרו רבוי מיעוט רבוי, אז רק אחד נגרע אולי עמלק.

בראשית וירא יח,כ: וַיֹּאמֶר ה' וְעָקַת סָדוֹם וְעַמּוֹדָה כִּי-רַבָּה וְחַטָּאתָם כִּי כְבֹדָה מְאֹד:

משנה מסכת סנהדרין פ"י,מ"ג ... אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא שנאמר (בר' לז יג) וַאֲנָשֵׁי סֹדֹם וְחַטָּאִים לֹה' מְאֹד: רעים בעולם הזה וחטאים לעולם הבא אבל עומדין בדין רבי נחמיה אומר אלו (דור המבול) ואלו (אנשי סדום) אין עומדין בדין שנאמר (תהלים א,ט) על-גן-לא-תקמו רשעים בַּמְשֻׁפָּט וְחַטָּאִים בַּעֲדַת צְדִיקִים: על-גן-לא-תקמו רשעים בַּמְשֻׁפָּט זה דור המבול וְחַטָּאִים בַּעֲדַת צְדִיקִים אלו אנשי סדום אַמְרוּ לוֹ (חולקים עליו מעט) אינם עומדים בעדת צדיקים אבל עומדין בעדת רשעים (אנשי סדום דומים לדור המבול) תוספתא מסכת סנהדרין (צוקרמאנדל) פ"ג,ה"ח אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא ואינן חיינין לעולם הבא שני (בר' לז יג) וַאֲנָשֵׁי סֹדֹם רַעִים וְחַטָּאִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, ל'ה' מְאֹד בְּעוֹלָם הַבָּא דבר אחר רעים איש על חבירו וחטאים בגילוי עריות ל"י בעבודה זרה מאד בשפיכות דמים: (בעבירות אלו דומים לדור המבול הקודמים להם). וְחַטָּאִים – קדמא זקא-קטן במלה אחת, כעין מידה מוקדם שהוא מאוחר בענין, חטאת אנשי סדום (המאוחר בענין) כחטאת דור המבול (המוקדם בענין)

תורת חיים מסכת סנהדרין דף קח עמוד א ... (תהלים א,ט) על-גן-לא-תקמו רשעים בַּמְשֻׁפָּט זה דור המבול. בבראשית רבה פרשה כ"ו מפרש רישא דקרא בנח ודורותיו דאיתא התם אשרי האיש זה נח ונראה דלכך כתיב האיש בה"א רמו לנח איש צדיק אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים וגו' רבי נחמיה אומר בדור המבול ובדור הפלגה כי אם בתורת ה' חפצו וכו' ולכן מפרש ר' נחמיה סיפא דקרא נמי בדור המבול מיהו קשה דקאמר וחטאים בעדת צדיקים אלו אנשי סדום מה ענין אנשי סדום לאנשי דור המבול דאסמכיניהו קרא להדדי. ונראה משום דתרווייהו דמיין להדדי (ששני אלו דומים זה לזה בדברים אחדים) בכמה מילי דכשם שדור המבול לא נתגאו אלא בשביל רוב טובה שהשפיע להן הקדוש ברוך הוא כדאמר בש"ס בסמוך כך אנשי סדום לא נתגאו אלא בשביל רוב טובה שהשפיע להן הקדוש ברוך הוא כדתיני לקמן. וכשם שדור המבול קלקלו ברבה שנאמר וירא ה' כי רבה רעת האדם כדאמר בש"ס כך אנשי סדום קלקלו ברבה שנאמר ויאמר ה' וְעָקַת סֹדוֹם וְעַמּוֹדָה כִּי רַבָּה. וכי היכי דדור המבול היו גוזלין זה את זה פחות פחות משהו פרוטה בכדי שלא יכול להוציא ממנו בדין כדאיתא בבראשית רבה א"ר חנינא כך היו אנשי דור המבול עושין היה אחד מהן מוציא קופתו מלאה תורמוסים היה זה בא ונטול פחות משהו פרוטה וזה בא ונטול פחות משהו פרוטה עד מקום שאינו יכול להוציא ממנו בדין א"ל הקדוש ברוך הוא כו' כך עשו נמי אנשי סדום כדאיתא לקמן דהוה שדי תומי או שמכי אתי כל חד וחד שקול חזא א"ל אנה חזא שקלי ולפי שעובד כוכבים נהרג אפילו על פחות משהו פרוטה כדאיתא בפרק ארבע מיתות והמוכר לא הוה אפטר ליה לתבוע את כל החוטפים וגם הדיינין לא היו נוקקין לדון על כך נמצא שהיה חסר מןאן ומכאן לכך נענשו וכשם שדור המבול חטאו אפטר וגזל כך אנשי סדום כדאמר לקמן אנשי סדום רעים וחטאים רעים בגופם הדיינו עריות וחטאים בממנום דהיינו גזל ועונשם נמי שוה היה כדאיתא במדרש רבה פ' וירא שמענו בדין המבול שנידונו במים והסדומים שנידונו באש מנין ליתן האמור של זה בזה ת"ל רבה רבה לגזירה שוה. ובסדום כתיב גפרית ואש וכן בדור המבול דכתיב עצי גופר על שם גפרית שנמחו בו ובשניהם נענשו כולן אפילו יונקי שדים. ולכן פירש"י ז"ל בפרשת וירא גבי סדום דלא בקש אברהם על פחות מעשרה אמר דור המבול שמנה היו נח ובניו ונשיהם ולא הצילו על דורם וכן איתא במדרש רבה משום דמיין להדדי כדפי' ולהכי אסמכיניהו קרא.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
המצות השערות: אהנה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך-פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספקא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא ספקא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר ספקא – קבוצה עם הלכה שוה לפישה; מרכא תביר ספקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרשה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדר שחלק, השלים והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקיש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שער, מוציאה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציאה; פוז – דרוש מתפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

וְהִטְאֵתָם – קדמא זקף-קטן במלה אחת, כעין מידה מוקדם שהוא מאוחר בענין, כבר צברו חטאות אבל יש לאחר גזרת עונש עד לאחר עיון בענינם. ככתב **צרוור המור בראשית פרשת וירא** ... אף על פי ש-**וְהִטְאֵתָם** **כִּי כִבְדָהּ** **מְאֹד** **הוּא** **רְאוּיִים** **לְכַלְיָהּ**. **אֲרָאָהּ** – כלומר ארד ואשפיל חרוני וזעפי עד שאראה סוף מעשיהם. ואראה הכצעקתה של מדת הדין הבאה אלי. לשאול דין עליה ולענות אדם בריבו. ... או לא עשו ולא הגיעו עדיין עד סוף מעשיהם ויש להם עוד תקוה לתקן מעשיהם. **שכל טוב (בובר) בראשית פרשת וירא פרק יח (כ) וַיֹּאמֶר ה' זַעֲקַת סָרְם וְעַמְרָה כִּי-רַבָּה**. האתנחתא לעיל ברי"ש, ומשמע כי רבה כבר, ויגיד עליו ריעו **וְהִטְאֵתָם כִּי כִבְדָהּ מְאֹד**, אבל (**אסתר א,ב**) **כִּי רַבָּה הָיָה שְׁהִטְעַם לְרַע בְּכִי"ת**, משמע שגדולה היא וודאי, רק הולכת וגודלת:

בראשית וירא יח, כא: אֲרָדָה-נָא וְאֲרָאָה הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ וְכָלָה וְאִם-לֹא אֲרָדָה:
ת"א: (כא) תגלי קען; וָאָדוֹן הָכִי קְבֻלְתָּהוֹן דְּעֵלְת לְקַדְמֵי עֲבָדוֹ אַעְבַּד עִמָּהוֹן גְּמִירָא (אם לא תיבין) וְאִם תִּיבִין לֹא אֶתְפָּרַע;
תיב"ע (כא) אַתְגְּלִי קְדוֹן וְאֶחָמֵי הָא פְּקִיבְלָתָא דְרִיכָה פְּלִיטִית דְּעֵלְת קוֹמוֹי עֲבָדוֹ גְּמִירָא הֵינּוּן תִּיבִין וְאִם עֲבָדִין תְּתוּבָא הָלֵא הֵינּוּן קְדָמֵי וְכָאִין קְמָא דְלֵא יְדַעִיה וְלֹא אֶתְפָּרַע;
רש"י (כא) **אֲרָדָה-נָא** – לימד לדיינין שלא יפסקו דיני נפשות אלא בראיה, הכל כמו שפירשתי בפרשת הפלגה (בר' יא,ז). דבר אחר: **אֲרָדָה-נָא** לסוף מעשיהם: **הַכְּצַעֲקָתָהּ** של מדינה, **הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ**, וכן עומדים במרד, **כָּלָה** אני עושה בהם; לפיכך יש הפסק נקדת **פְּסִיק** בין **עֲשׂוּ** ל-**כָּלָה**, כדי להפרידים תיבה מחבירתה. רבותינו דרשו: **הַכְּצַעֲקָתָהּ** – צעקת ריבה אחת, שהרגו מיתה משונה על שנתנה מזון לעני; כך מפורש בחלק (**סנה' קט,ב**). **וְאִם-לֹא** יעמדו במרד, **אֲרָדָה** מה אעשה להם להפרע מהם בייסורין, ולא אכלה אותם. וכיוצא בו מצינו במקום אחר: "הורד עֲדִיךָ מעליך וּאֲדַעָהּ מֵהָאָרֶץ" (שם' לג,ה).
ראב"ע (כא-כג) יש אומרים (אולי ב"ר מט,ו): **הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי** – אם כן **עֲשׂוּ**, אעשה בהם **כָּלָה**; **וְאִם-לֹא, אֲרָדָה** – ארחם אתם. וכן יפרשו "וידע אלהים" (שם' בכה). ועל דעתו, שהוא פירושו: **וְאֲרָאָה** אם **עֲשׂוּ** | כולם כרעה הזאת; **וְאִם-לֹא, אֲרָדָה**. כי האמת, ש'הכל' ידע כל חלק על דרך 'כל', ולא על דרך 'חלק'.

אֲרָדָה-נָא – מקף כרב-מצב למשמע **אֲרָדָה-נָא** ע"פ תיב"ע אַתְגְּלִי – אתגלה נא לחקור את העובדות, וכפ' **רש"י** דבר אחר: **אֲרָדָה-נָא** לסוף מעשיהם: - חקירת פרטי מעשיהם (א) האם חייבים להעמידם לדין בדיני נפשות (ב) האם לא חייבים להעמידם לדין בדיני נפשות אם חייבים להעמידם בדיני נפשות או **וְאֲרָאָה** – זקף-קטן בתפקיד שתיים מלמד על שני עדי ראייה בדיני נפשות, כפ' **רש"י** (כא) **אֲרָדָה-נָא** – לימד לדיינין שלא יפסקו דיני נפשות אלא בראיה, ואין עד נעשה דיין ... בדיני נפשות (**בבלי ראש השנה נו,א, בבלי סנה' לד,ב**).
זוהר כרך א (בראשית) פרשת וירא דף קה,ב ... אֲרָדָה-נָא – מקף כרב-מצב **מְדַרְגָא דְרַחֲמֵי לְדַרְגָא דְדִינָא ...**
וְאֲרָאָה – זקף-קטן בתפקיד שתיים: ראייה דא היא לאשגחא עליהון במאן דינא לון (באילו עבירות לון אותם), אשכחן **רְאוּיָה לְטַב** ואשכחן **רְאוּיָה לְבִיש**, ראייה לטב דכתיב (**שם' בכה**), **וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע אֱלֹהִים: ס**, ראייה לביש דכתיב **אֲרָדָה-נָא וְאֲרָאָה**

מדוגמת חקירת ה' בסדום וזהרה לב"ד לחקור ולא לסמוך על דעתם. כנדרש ב-**זוהר חדש כרך א (תורה) פרשת בראשית דף כב,ב ...** א"ר ברכיה כן ראינו בכמה מקומות שנתן הקדוש ברוך הוא **אוהרה לאדם** להזהר ממנו אף על פי שלא היה צריך לו והכל גלוי לפניו אבל כדי לתת אוהרה לאדם הוצרך לעשות כן. ת"ח דכתיב (**בר' וירא יח, כא**) **אֲרָדָה-נָא וְאֲרָאָה הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ וְכָלָה** וכי לא היה גלוי לפניו שהוא צריך לדעת ולחקור אלא א"ר ברכיה מכאן **אוהרה לב"ד** שאין להם להסמך על דעתם אלא יש להם לדעת ולחקור ולדרוש הענין יפה הה"ד (**דב' ראה יג,טו**) **וְדַרְשַׁת וְתַרְגַּת וְשִׁאלַת הַיָּטִב** ואין לך רשות להסמך על דעתך.

הַכְּצַעֲקָתָהּ – תביר בא למעט פסיקת דיינים ע"פ עדות שמיעה אפילו זועקת כמו **הַכְּצַעֲקָתָהּ** של ריבה אחת, אלא לפסוק ע"פ עדות ראייה. **הַבָּאָה אֵלַי** – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות על כגון **הַכְּצַעֲקָתָהּ** של מדינה או ריבה אחת, עבירות אחרות וממשיכים לעמוד במרדם, קריאה עם פסק – **עֲשׂוּ וְכָלָה** – מונח פסק אתנה, **רש"י הַכְּצַעֲקָתָהּ** של מדינה, **הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ**, וכן עומדים במרד, **כָּלָה** אני עושה בהם; לפיכך יש הפסק נקדת **פְּסִיק** בין **עֲשׂוּ** ל-**כָּלָה**, כדי להפרידים תיבה מחבירתה. לפי רש"י טעם פסק כקו עומד במשמע עמדו במרדם, ולכן התחייבו כליון.
אפשר והסבר דומה **מדרש תנחומא (ורשא) פרשת בשלח סימן טו ...** וכן אנשי סדום נתת להם ארכה (**בר' וירא יח,כ**) **וַיֹּאמֶר ה' זַעֲקַת סָרְם וְעַמְרָה כִּי-רַבָּה וְהִטְאֵתָם כִּי כִבְדָהּ מְאֹד**: (**בר' וירא יח, כא**) **אֲרָדָה-נָא וְאֲרָאָה הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ וְכָלָה** וגו', ולא גמרת עליהן כלייה עד שהשלימו רשתן לפניך, טט – מלת **עֲשׂוּ** | עם טעם מונח וטעם פסק לפני אתנה, מלמד על רבוי דברים המתקבצים לדבר אחד, כאן **עֲשׂוּ וְכָלָה** במשמע עשו הרבה רשות עד שהשלימו רשתן, וכך ה' גור עליהם כלייה.

קריאה ללא פסק – **עֲשׂוּ כָלָה** – **עֲשׂוּ** לריבה אחת ששמה **כָּלָה** כגון המתת בת לוט בשם כלה שפרנסה עני. כמפורט ב-**מדרש אגדה (בובר) בראשית פרשת וירא פרק יח ...** בדקו בדברים והבינו שבתו של לוט היתה מפרנסת אותו, ומה עשו הלכו והפשיטוה וטשוה דבש, והיו הדבורים והזבובים אוכלים את הדבש ונושכין אותה עד שהמיתוה, ולכך אמר **עֲשׂוּ וְכָלָה**: טט – כאן אפשר כי הקריאה היא ללא פסק ומשמעותה **עֲשׂוּ** ל-**כָּלָה** שם בתו של לוט, אך יתכן שהקריאה היא עם פסק **עֲשׂוּ** | לכל מי שעשה חסד כמו שעשו ל-**כָּלָה** שם בתו של לוט.

וְאִם-לֹא – מקף כרב-מצב כתרגום אונקלוס עם תוספת בו – (א) אם לא תיבין (אם לא חייבים) (ב) ואם תיבין (ואם חייבים) **וְאִם-לֹא** – טפחא, בתפקיד כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **אֲרָדָה** – סלוק המגביל הדיינים להסתמכות על ידיעות בעדות ראייה והוא מצטרף לטפחא שללא מרכא עשויה ללמד שהאפיון שלה מתפשט לכתוב לפניה. היינו ש-**וְאִם-לֹא אֲרָדָה** מאפיין את הכתוב לפניו כמו שמפרש רש"י **וְאִם-לֹא** יעמדו במרדם, **אֲרָדָה** מה אעשה להם להפרע מהם בייסורין, ולא אכלה אותם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
המצות השערות: אחת, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממש, לא ממש; ספקא – שנוי ממשעות, רבוי ממשעות; מרכא ספקא – יתור
לרבות, מכל מקום; דרגא תביר ספקא – קבוצה עם הלכה שוה לפיטח; מרכא תביר ספקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפיטח; תביר מרכא ספקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסק ו – סדור שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה:
(קדמא – סדר קרימת; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

בראשית וירא יח,כה: חללה לך מעשתו כדבר הזה להמית צדיק עם-רשע והנה כצדיק פֶרְשַׁע

חללה לך השפט כל-האָרץ לא יעשה משפט:

(אתנה) חללה לך – מונח זקא-קטן השפט כל-האָרץ – פשטא זקא-קטן

לא יעשה משפט – מרכא טפחא סלוק

רש"י חללה לך (השני) חולין הוא לך יאמרו כך היא אומנתו שוטף הכל הצדיקים ורשעים, כך עשית לדור המבול ולדור הפלגה.

ט – פעמים זקא-קטן בין שני קיסרים. ע"פ רש"י כך היא אומנתו חוזר ועושה (= חוזר וקורה)

שפת"ח (ו) ... ט וקשה לרש"י דפשוטו של קרא משמע דאברהם לא היה מתפלל אלא שלא יעשה עוד כיצא בזה, ולא היה מתפלל על אנשי סדום, ואם כן איך אמר בתפלתו אולי יש חמשים צדיקים, שמע מינה על אנשי סדום היה מתפלל, לכן פירש לא הוא ולא כיצא בו, דלשון הזה כולל שניהם לעתיד ולהווה רצונו לומר היה מתפלל גם על ישראל כשיהיו חוטאים שלא ימית צדיקים עם רשעים, וזה שפירש אחר כך (בר' וירא יח,כה) חללה לך לעולם הבא רצה לומר לדורות הבאים:

(בר' וירא יח,כה) חללה לך השפט כל-האָרץ לא יעשה משפט: ט – תבנית הטעמים תומכת בפירוש שפת"ח סעיפים ח' ט' –

פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, בתפקיד דבר החוזר וקורה,

א' שחלילה לא יאמרו האומות שהקב"ה אומנותו ששוטף הכל או מכלה כל האקלים (במקום מוגבל) צדיקים ורשעים

ב'לדינא כי אברהם התפלל בלשון להווה של סדום ולעתיד על ישראל כשיהיו חוטאים שלא ימית צדיקים עם רשעים

בראשית וירא יח,לג: ויגלה ה' פֶּאֶשֶׁר פֶּלֶה לְדַבָּר אֶל-אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לְמַקְוֹ:

רש"י (לג) ויגלה ה' וגו' – כיון שנשתתק הסניגור הלך לו הדיין (ראה ב"ר מט,ד). ע"פ רש"י כיון שנשתתק הסניגור.

ויגלה ה' פֶּאֶשֶׁר פֶּלֶה פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, בתפקיד חוזר וקורה, שהיה אברהם אבינו חוזר וטוען (= חוזר וקורה) וכן

רמב"ם הלכות סנהדרין פ"ה"ח אמר אחד מן התלמידים בדיני נפשות יש לי ללמד עליו חובה משתקין אותו, אמר יש לי ללמד עליו

זכות מעלין אותו עמהן לסנהדרין, אם יש ממש בדבריו שומעין לו ואינו יורד משם לעולם, ואם אין ממש בדבריו אינו יורד משם כל

היום כולו, אפילו אמר הנדון עצמו יש לי ללמד על עצמי זכות שומעין לו ועולה למניין, והוא שיהיה ממש בדבריו..

בראשית וירא יט,א:

וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֵמָה בְּעֶרְבַּ וְלוֹט יָשֵׁב בְּשַׁעַר-סְדֹם וַיֵּרָא-לוֹט וַיִּקַּם לְקָרְאָתָם וַיִּשְׁתַּחֲוּ אֲפָיִם אַרְצָה:

ויבאו – תלשא, בלימוד אלפניו ל-(יח,לג) על בחינה נעלה, רל"ג (לג) ואחר כן נסתלקה שכנית השם מעל אברהם, ואברהם שב למקומו

שהיה שוכן בו, כי זאת הנבואה באתהו בדרך, רחוק מעט מאהלו, בעת צאתו ללויית אלו האנשים. והנה הגיעה זאת הנבואה לאברהם

בהקיצ, לעוצם מדרגתו בנבואה, או ירצה בזה, שאחר כן שב לענייני הגופיים; ואולם אמר זה, מפני שכבר זכר תחלה שהוא התקרב

אל השם יתעלה, ומפני זה זכר שאחר כלות תפלתו שב לענייניו הגופיים; כי 'מקום' יאמר בכמו זה העניין, כמו שיתבאר כמה שזכר

הרב המורה בשתוף שם 'מקום' (מו"ג א,ח). והביאור הראשון הוא יותר נאות, לפי מה שאחשוב.

ויבאו – תלשא, בלימוד לאחריו מידרוג בעונשים, שיעור התמלאות הסאה של סדום לא מלאה עד שניסו לפגוע במלאכים ואז נחתם דינה.

בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה נ

ג סְדֵמָה, תני משום ר' נחמיה כל דבר שצריך למ"ד בתחלתו תן לה ה"א בסופו סדומה שעירה מצרימה חרנה, אתיבון והכתיב (תהלים

ט) ישובו רשעים לשאלה ר' אבא בר זבדא אמר לביטי (למדרגה, לקומה) התחנתה שבשאל, בְּעֶרְבַּ, בא ערבה של סדום ושקע שמשא

ונחתם גור דינה, אמר רבי לוי אין הקדוש ברוך הוא דן את אומות העולם אלא בלילה בשעה שהן ישנים, ואינו דן את ישראל אלא

ביום בשעה שהם עסוקים במצות, ה"ד (תהלים ט) והוא ישפוט תבל בצדק, וְלוֹט יָשֵׁב, ישב כתיב אותו היום מיונהו ארכי דיינים,

חמשה ראשי דיינים היו בסדום, קץ שקר, ורב שקר, רב מסטידין, רב נבל, וקלא פנדר, לוט היה ארכי דיינים שבכולן, בשעה שהיה

אומר להם דברים שהם ערבים להם הן אומרים לו גש הלאה סק לעיל, ובשעה שהיה אומר להם דברים שאין ערבים להם היו אומרים

לו האחד בא לגור וישפוט שפוט.

ויבאו – תלישא-גדולה, בלימוד לאחריו שיעור הלוח של שש שעות כי יצאו מאברהם (מ,א) פְּחָם הַיּוֹם: ובאו סְדֵמָה בְּעֶרְבַּ בראשית

רבה (וילנא) פרשה נ נפטרים מאברהם בשש שעות, ובאין סדומה בערב, רש"י בְּעֶרְבַּ – וכי כל כך שהו מלאכים מחבריון לסדום?

אלא מלאכי רחמים היו, וממתינין שמה יוכל אברהם ללמד סניגוריא עליהם (ראה ב"ר נ,א).

ויבאו – תלישא-גדולה, בלימוד לאחריו שיעור הלוח שעה אחת. כיצד? גי' מלת וַיֵּבֹאוּ – 25. נחלק בשש שעות מעת צאתם עד בואם ועד

בואם לסדום נקבל ארבע מיל לשעה ולא משגיחים בשארית של ששית המיל.

ויבאו – תלשא, בעל בחינה נעלה לאחריו תורה תמימה ... דאזל גבריאל למפהכ"י לסדום ואזל מיכאל בהד"י לשזבי' ללוט נב"מ פ"ו

ב']: ב"ר גבריאל נשתלח להפוך את סדום, ורפאל להציל את לוט.

ויבאו שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים רש"י אחד להשחית את סדום, ואחד להציל את לוט והוא אותו שבא לרפאות אברהם.

השאלה מנין לנו כי המלאכים שבאים ללוט הם מהקבוצה של האנשים שהיו אצל אברהם? נשלב הסבר הטעמים ברש"י.

רש"י שְׁנֵי – קדמא, מרמז לכך שה-הַמַּלְאָכִים שכאן הם המזכרים להלן (הכוונה: בר' יח,ב) (הם המזכרים קודם ו-) קראן (הכתוב

קודם) 'אנשים' – כשהיתה שכניה עמהם קראן 'אנשים'; דבר אחר: אצל אברהם שפחו גדול, והיו המלאכים תדירין אצלו כאנשים,

קראן 'אנשים', ואצל לוט קראן 'מלאכים' (ראה ב"ר נ,ב).

הַמַּלְאָכִים סְדֵמָה בְּעֶרְבַּ – מהפך פשטא זקא-קטן, שתי דרשות (א) כפשוטו לעיל בנוכחות השכינה קראן אנשים (ב) אצל אברהם

המלאכים (כאילו הופכים) (מהפך) לאנשים

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
 המצוות הששירות: אחת: סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דוגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנוטעם, ב"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנוח, השלם והחלק נדרשים; זוקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן; 2: זקף-גזול; 3: רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישית: (קפאא – סדר קרימות; אולא = גיש = גיש"ס – יוצא מהענין; קפאא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק כבעין י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

1.5 בראשית וירא יח,א (התשע"ו)

בראשית וירא יט,ב: וַיֹּאמֶר הֲנֵה נָא אֲדֹנָי סוּרוּ נָא אֶל-בֵּית עֲבָדְכֶם וְלִינוּ וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁפַּמְתֶּם וְהַלְכַתֶּם לְדַרְכְּכֶם וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹן כִּי בְרָחוּב נָלִין:

וַיֹּאמֶר הֲנֵה נָא אֲדֹנָי – אזלא-גרש מונח רביעי, כעין יצא ללמד על עצמו או על הכלל. אף שהיה ארכי דין של סדום, יצא מהכלל של דיניהם והזמין האורחים לביתו.
הֲנֵה נָא אֲדֹנָי – מונח רביעי, אף-על-פי שאני לוט ארכי דין (= אֲדֹנָי) הממונה על (ב"ר פר' נג, א) (**הֲנֵה נָא אֲדֹנָי** – מונח רביעי =) חמשה ראשי דינים היו בסדום, קץ שקר, ורב שקר, רב מסטידין, רב נבל, וקלא פנדר, סורו נא – מונח תלשא, שיעור ג' נ"א (=51) שער הקדושה בתפילה עתיקה הנאמרת במוצאי שבת.

בראשית וירא יט,ח: הֲנֵה-נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוּ אִישׁ אוֹצִיאָהּ-נָא אֶתְהֶן אֲלֵיכֶם וַעֲשׂוּ לָהֶן כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם רָךְ לְאֲנָשִׁים הָאֵל אֶל-תַּעֲשׂוּ דְבָר כִּי-עַל-כֵּן בָּאוּ בְּצַל קַרְתִּי: ישעיהו ד,ה – ו:

[ה] וּבְרָא ה' עַל-כָּל-מְכוֹן הַר-צִיּוֹן וְעַל-מִקְרָאָהּ עָנָן | יוֹמָם וְעֶשֶׂן וַיִּנְהַ אֵשׁ לְהִבָּה לְיֵלֶה כִּי עַל-כָּל-כְּבוֹד חֲפָה: [ו] וְסִפָּה תְהִיָּה לְצַל-יוֹמָם מִחֶרֶב וּלְמַחֲסָה וּלְמַסְתָּוֹר מִזֶּרֶם וּמִמַּטֶּר: פ
במדבר נשא ז,פד: זֹאתוּ חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הַמִּשָּׁח אֹתוֹ מֵאֵת נְשֵׂי־יִשְׂרָאֵל קַעֲרֹת כֶּסֶף שְׁתַּיִם עֲשֶׂרָה מִזֶּרְקֵי-כֶסֶף שְׁנַיִם עֶשֶׂר כְּפֹת זָהָב שְׁתַּיִם עֲשֶׂרָה:

בבלי עירובין ב,א משנה. מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה - ימעט, רבי יהודה אומר: אינו צריך. והרחב מעשר אמות - ימעט, ואם יש לו צורת הפתח אף על פי שהוא רחב מעשר אמות - אין צריך למעט.

גמרא. תנן התם: סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה - פסולה, ורבי יהודה מכשיר. מאי שנא גבי סוכה דתני פסולה וגבי מבוי תני תקנתא? - סוכה דאורייתא - תני פסולה, מבוי דרבנן - תני תקנתא. ואיבעית אימא: דאורייתא נמי תני תקנתא, אלא: סוכה דנפישין מיליה - פסיק ותני פסולה, מבוי דלא נפיש מיליה - תני תקנתא.

הרב שטרומ, מאורות הדף בשם האבודרהם, הלכות חנוכה, דורש מהקרא (**בר' וירא יט,ח**) **כִּי-עַל-כֵּן בָּאוּ בְּצַל קַרְתִּי**, גי' מלת צל עולה 120 רמז ל-120 טפח שהם 20 אמה.

ספר אבודרהם חנוכה סדר הדלקת נר חנוכה ... שלשה דברים הם אם נתנו אדם למעלה מעשרים אמה פסולים. ואלו הן מבוי, נר חנוכה, סוכה, ושלשתן יש להם רמז מן הפסוק. מבוי שנאמר (**בר' וירא יט,ח**) **כִּי-עַל-כֵּן בָּאוּ בְּצַל קַרְתִּי**. הקורה תהיה עד צ"ל (טט: גי' 120) טפחים ולא יותר וצ"ל טפחים הם עשרים אמה באמה בת ששה טפחים. סוכה שנאמר (**ישעיה ד,י**) **וְסִפָּה תְהִיָּה לְצַל-יוֹמָם מִחֶרֶב** (טט: ל ציל גי' 120) חנוכה (**במ' נשא ז,פד**) **זֹאתוּ חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם** עולה למנין ק"כ (טט: גי' ר"ת ז' ח' ב' עולה 20 רמז ל-20 אמה, גי' **הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם** עולה 120 טפח).

בעקבות כך מצאנו המקור הבא **ר' חיים פלטיאל שמות תצוה פרק כט (מג) ונקדש בכבודי**. קאי על האהל דאהל יהיה נקדש בכבודי, ופי' רש"י בכבודי כדאמר הוא אשר דבר יי לאמר בקרובי אקדש, ולא אשכחן שדבר רק הנה, מי' יש במדרש דכתיב והכהנים יתקדשו, פי' הנגשים אל יי יתקדש. ליקוט טעמים. ג' עניינים למעלה מכ' אמה פסולים מבוי סוכה נר חנוכה וכולם רמוזים בתורה. מבוי דכתיב (**בר' וירא יט,ח**) **כִּי-עַל-כֵּן בָּאוּ בְּצַל קַרְתִּי**, הקורה תהיה עד צל טפחים ולא יותר וצ"ל טפחים הם כ' אמה באמת בת ששה טפחים. וכן סוכה דכתיב וסוכה תהיה לצל, ונר חנוכה דכת' זאת חנוכה המזב"ח ביום, בגי' ק"ך.

(**בר' וירא יט,ח**) **רָךְ** – תלשא, בתפקיד אחד של שיעור אחריה הנלמד מגי' מלת צל עולה 120 טפח היינו 20 אמה (כאשר 6 טפח לאמה בבנין), ללמד על גובה עליון ל-**קַרְתִּי** – קורת מבוי שהוא מדאורייתא רשות היחיד.

טט – על אותה דרך אפשר כי הפסוק **יונה ד,ה:**
וַיֵּצֵא יוֹנָה מִן-הָעִיר וַיֵּשֶׁב מִקְדָּם לְעִיר וַיַּעַשׂ לוֹ שָׁם סֶפֶה וַיֵּשֶׁב תַּחְתָּיהָ בְּצַל עֵד אֲשֶׁר יִרְאֶה מִה-יְהִיָּה בְּעִיר:

ויעש – תרסא, בתפקיד שיעור **לוֹ שָׁם** כלל מלמד להגביל גובה **סֶפֶה** כשרה להיכר **וַיֵּשֶׁב תַּחְתָּיהָ** ישיבה **בְּצַל** שלה גי' צ"ל עולה 120 טפח היינו 20 אמה (כאשר 6 טפח לאמה בבנין)
 הפסוקים ב-**ישעיהו ד,ה – ו: מלמדים על שיעורים אחדים (ישעיה ד,ה) על –** תרסא, בתפקיד שיעורים של (א) זווית מצהר השמש בימי התקופה בירושלים, (ב) גודל סוכה קטנה 7 על 7 טפחים, (ג) גובה סוכה (**ישעיה ד,י**) **וְסִפָּה תְהִיָּה לְצַל**

(**בר' וירא יט,ח**) **בְּצַל קַרְתִּי** – ב-תוך גובה קורה או סוכה של גי') צ"ל (120 טפח = 20 אמה).
 (**בר' וירא יט,ח**) **בְּצַל קַרְתִּי** – בשנוי מעט של האיות בצ"ל קורת" = (במידה של מחסירין ומוסיפין) צ"ל בקורת" = צ"ל גי' 120 טפח שהן 20 אמה, בקורת" גי' 718 = רש"ת האח"ד (רשות היחיד)

ב-**בבלי עירובין ה,א – ב**, כדי שמבוי יקרא מבוי עליו להיות באורך ארבע אמות. אפשר כי הרמז לכך הוא בפסוק (**בר' וירא יט,ט**) **וַיֹּאמְרוּ וְנִשְׁתַּחֲוֶיָה וְנִשְׁפָּט שָׁפוּט עֲתָה נָהַר לָךְ מִהֶם וַיַּפְצְרוּ בְּאִישׁ בְּלוֹט מֵאֵד וַיִּנְשְׂו לְשַׁבֵּר הַדָּלָת:** (**וַיֹּאמְרוּ ו** – מונח פסק (לפי הכתר הממוחשב זה אינו מונח לגרמיה) **וְנִשְׁתַּחֲוֶיָה** – רביעי, לוט עמד סמוך או מתחת לקורת המבוי או ליד הלהי של המבוי המרומוז בטעם פסק, או שהפסק מרמז לגוד אחית (מחיצה יורדת מהקורה) ואנשי סדום אמרו לו לפנות דרך בתוך המבוי של לפחות ארבע אמות לפתח ביתו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
המצוות הששירות: אחת, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מוציא; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספאא – שני משמעות, רבוי משמעות; מרכא ספאא – יתור לרבית, מכל מקום; דרגא תביר ספאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר ספאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק | – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קפאא – סדר קרימות; אולא = גיש' = גיש' = ויצא מהענין; קפאא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

[ח] הנה-נא לי שתי בנות ... [יד] ויצא לוט ונדבר אל-חתינו לקחי בנתיו

אפשר בא ללמד על המבוי ניתר בלחי וקורה שיהא בו שתי חצרות, כגון לוט דר בחצר אחת, ובחצר האחרת שני בתים לשתי בנות נשואות. ואם זה מבוי של חצר אחת אינו ניתר אלא בשני לחיים או בפס ארבעה ומשהו ואפשר כי זה מרומז בכתוב **וַיְדַבֵּר אֶל-חַתְּנֵינוּ לְקַחְתִּי בְנֹתַי** – שני פסק, כעין שתי לחיים, והתבנית טעם מונח רביעי, בתפקיד לפחות ארבע, ירמז לפס ארבעה ומשהו.

בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה נ ... ד"א (בר' וירא יט, ח) פ'י-על-כן באו בצל קרתי מלמד שהטתה את הבית עליהם, א"ל אם בעית מקבלתון קבל בחלקך.

מדרש אגדה (בובר) בראשית פרשת וירא פרק יט, סימן ח (בר' וירא יט, ח) פ'י-על-כן באו בצל קרתי. מלמד שאמרה לו אשתו אנשי העיר נמנעו מלקבל אורחים, ואתה מכניסם לבית, רצונך שיהגורג ויהרגוני, ואם אתה רוצה לקבלן חלוק עמי הבית, ויהיו האורחים בחלקך, על כן נאמר **(בר' וירא יט, ח) פ'י-על-כן באו בצל קרתי**:

במדבר רבה (וילנא) פרשת נשא פרשה י ... כמה דתימא (בר' וירא יט, ח) פ'י-על-כן באו בצל קרתי להלן שהיה לוט צדיק יותר מאשתו באו המלאכים בצל קורתו ולא בצל קורתה

פ'י-על-כן – מקף מקף כל אחד כרב-מצב, מקף אחד (א) לקבל אורחים ולהסתכן בהריגה; (ב) לא לקבל אורחים ולחיות. מקף שני

(א) לקבל אורחים ולחלק הבית (ב) לא לקבל אורחים ולא לחלק את הבית. **פ'י-על-כן באו** – מרכא ספאא, כעין יתור לרבית רמז

שהיה לוט צדיק יותר מאשתו

בית הבחירה למאירי עירובין ה,א מבוי אין פחות משתי חצרות חצר אין פחות משני בתים אפשר כי בחצר אחת של מבוי כמו של לוט שני בתים (שלו ושל אשתו), ובחצר האחרת, שני בתים לשני חתנים נשואים לשתי בנות של לוט.

בבלי עירובין יד,א

עגולה רואין אותה כאילו היא מרובעת. הא תו למה לי? – סיפא איצטריכא ליה: כל שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו רחב טפח. מנא הני מילי? – אמר רבי יוחנן, אמר קרא (מלכים א' ז): ויעש את הים מוצק עשר באמה משפתו עד שפתו עגל סביב וחמש באמה קומתו וקו שלשים באמה יסב אתו סביב. והא איכא שפתו! – אמר רב פפא: שפתו שפת פרח שושן כתיב ביה, דכתיב (מלכים א' ז) ועביו טפח ושפתו כמעשה כוס פרח שושן אלפים בת יכיל. והאיכא משהו! – כי קא חשיב – מגואי קא חשיב. תניא רבי חייא: ים שעשה שלמה היה מחזיק מאה וחמשים מקוה טהרה. מכדי, מקוה כמה הוי – ארבעים סאה, כדתיניא ורחץ (את בשור) (יד,ב) במים – במי מקוה. כל בשור – מים שכל גופו עולה בהן. וכמה הן – אמה על אמה ברום שלש אמות. ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה. כמה הוה להו – חמש מאה גרמידי, לתלת מאה מאה, למאה וחמשים חמשין, בארבע מאה וחמשים סגיא! – הני מילי – בריבועא, ים שעשה שלמה עגל היה. מכדי, כמה מרובע יתר על העגול – רביעי; לארבע מאה – מאה, למאה – עשרים וחמשה, הני מאה ועשרים וחמשה הוה להו! תני רמי בר יחזקאל: **ים שעשה שלמה שלש אמות תחתונות מרובעות ושתיים עליונות עגולות.** נהי דאיפכא לא מצית אמרת, דשפתו עגול כתיב, אלא אימא חדא! – לא סלקא דעתך, דכתיב (מלכים א' ז) **אלפים בת יכיל** (בלח), בת כמה הויה – שלש סאין, דכתיב (יחזקאל מ"ה) מעשר הבת מן הכר (הכור נפחו 30 סאין, עשירית היא 3 סאין). דהוה להו שיתא אלפי גריי (סאה). והא כתיב (דברי הימים ב' ד') מחזיק בתים שלשת אלפים (ביבש, ביחסי המספרים כמו בסיס 10 אמה על 10 אמה, גובה 5 אמות)! – ההוא לגודשא. אמר אביי שמע מינה: האי גודשה תלתא הוי. ותנן נמי: שידה תיבה ומגדל, כוורת הקש, וכוורת הקנים, ובור ספינה אלכסנדריה, אף על פי שיש להן שולים והן מחזיקות ארבעים סאה בלח, שהן כוריים ביבש – טהורין.

שתי בנות – שתי קבוצות של מדת בת בים של שלמה שנפחו היה 2000 בת, נפח בת הוא שלושה סאים. 2000 בת כפול 3 סאים שווה 6000 סאים. 4000 מהן בחלק הרבועי של 10 אמה על 10 אמה בגובה 3 אמה, אלה 100 מקוואות של 40 סאה. בחלק העגול 2000 סאה, מחולק ב-40 סאה למקוואה מניב 50 מקוואות. סה"כ 150 מקוואות.

[יא] הפתח: [יב] ויאמרו האנשים אל – ר"ת ה' ו' ה' א' – בסדר הארץ ו'את ה'שמים א'ת, שם אהו"ה הדעת, שם התנועה, עושה פלא.

בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה נט, ונדבר אל-חתינו וגו', ארבע בנות היו לו שתיים ארוסות ושתיים נשואות לקוחי בנותיו אין כתיב כאן אלא **לקחי בנתיו**,

רש"י (יד) חתינו – שתי בנות נשואות היו לו בעיר. **לקחי בנתיו** – שאתן שבבית ארוסות להן.

חתינו לקחי בנתיו – מונח לגרמיה (מונח פסק) מונח רביעי, בקריאה עם פסק מלת **חתינו** מלמדת על חתני הנשואים לבנותיו. אפשר כי מיעוט הרבוי מלמד על שתי בנות נשואות. בקריאה ללא פסק מלת **חתינו** מלמדת על חתנים **לקחי בנתיו** – המאורסים לבנותיו, והיות ובפסוק (יט, ח) ספר על **שתי בנות**, לכן בסה"כ לפחות ארבע בנות.

אבל אפשר כי **(ט, ח) שתי בנות** – מונח רביעי, מלמד על לפחות ארבע בנות, וכן **(יז, יד) לקחי בנתיו** – מונח רביעי, מלמד על לפחות ארבע בנות,

בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה נ,י

(בר' וירא יט, טו) וכמו השחר עליה ויאצו המלאכים בלוט לאמר, א"ר חנינא משיעלה עמוד השחר עד שיאיר המזרח אדם מהלך ארבעה מילין, משהאיר המזרח עד שתנן החמה ארבע מילין שנאמר **(ט, טו) וכמו השחר עליה** וכתוב **(בר' וירא יט, טו) השמש יצא על-הארץ ולוט בא צערה**, ומסודם לצוער, ארבע מילין, א"ר זעירא המלאך היה מקדר לפניהם את הדרך, ומנין משהאיר המזרח עד שתנן החמה אדם מהלך ארבע מילין, **כמו, וכמו,** מילתא דמיא למילתא, אמר רבי יוסי בר אבין אם יאמר לך אדם הדא כוכבתא דצפרא איילתא דשחרא, שקרן הוא פעמים פוחתת ופעמים שהיא מוספת, אלא כמין תרתין קרנין דנהורא סלקין ממדינחא ומנהרין לעלמא,

המשך **(בר' וירא יט, טו) קום קח את-אשתך ואת-שתי בנותיך הנמצאות פן-תספה בעזן העיר:**

(ט, טו) קום – תרסא, שיעור זהו עמוד השחר כמין תרתין קרנין דנהורא סלקין ממדינחא ומנהרין לעלמא, **וכמו השחר עליה** – פשטא מונח זקף-קטן, (פשטא <=> פושטות (עולות) ממזרח שתי קרני אור המרומזות בטעם זקף-קטן בתפקיד של שתיים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
המצוות השערות: אהבה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – יתור לרבבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושע, כד"כ מצב אחד נדרש; פסוק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קיימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.6 בראשית וירא יח,א (התשע"ז)

בראשית וירא יח,א: וַיְהִי אֶמְרַת הַמִּכְסָּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה:

(בר' וירא יח,א) וַיְהִי אֶמְרַת (סלוק מפסוק קודם) טפחא אתנח **הַמִּכְסָּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם** – מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן שני לימודים, מהפך פשטא שלפחות אחד מהם יוצא מפשט הכתוב.

לימוד (א) צווי לאברהם ולצדיקים ולדיינים **(בר' וירא יח,א)** – **וַיְהִי אֶמְרַת** – (סלוק מפסוק קודם) טפחא אתנח כטעמי **(דב' וא' וד, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל** טפחא אתנח, ללמד שה' מעודד את אברהם להתחזק בקבלת עול מלכות שמים, כי ה' מתגדל שמו כאשר מדת הרחמים כובש על מדת הדין המרומזות במלת **(בר' וירא יח,א)** וַיְהִי (עם ו"ו) שמקובל לדרשה כה' ובית דינו. כדי ללמד זכות על יושבי עמק השידים, כפ' **[רש"י]** ... חמישה כרכין הללו שלו הן ... קראתי אותו אברהם, אב המון גוים, ואשמיד את הבנים ולא אודיע לאב, שהוא אוהבי?

לימוד הזכות ע"י אברהם מתחיל ב-**(בר' וירא יח,ב)** ... **וְאַבְרָהָם עֹדְנֵנוּ עֹמְדֵנוּ לְפָנֵי ה'!** ובתוך לימוד הזכות פ' **[רש"י]** **(בר' וירא יח,ב)** **חָלְלָה לֵךְ** (השני) חולין הוא לך יאמרו כך היא אומנתו שוטף הכל הצדיקים ורשעים, כך עשית לדור המבול ולדור הפלגה.

טט – פעמים זקא-קטן בין שני קיסרים. ע"פ **רש"י** כך היא אומנתו חוזר ועושה (= חוזר וקורה)

ופ' **[שפת"ח ו]** ... ט וקשה לרש"י דפשוטו של קרא משמע דאברהם לא היה מתפלל אלא שלא יעשה עוד כיוצא בזה, ולא היה מתפלל על אנשי סדום, ואם כן איך אמר בתפלתו אולי יש חמישים צדיקים, שמע מינה על אנשי סדום היה מתפלל, לכן פירש לא הוא ולא כיוצא בו, דלשון הזה כולל שניהם לעתיד ולהווה רצוננו לומר היה מתפלל גם על ישראל כשיהיו חוטאים שלא ימית צדיקים עם רשעים, וזה שפירש אחר כך **(בר' וירא יח,ב)** **חָלְלָה לֵךְ** לעולם הבא רצה לומר לדורות הבאים:

לימוד (ב) היוצא מפשט הכתוב ע"פ **[מדרש תנחומא וירא ו]** שסיכמו המתרגם (ברבים) אסור להסתכל בכתב (מפני שהתרגום ניתן בעל-פה), והקורא אסור ליתן עינו חוץ מן התורה, שלא ניתנה התורה אלא בכתב ...

(בר' וירא יח,א) וַיְהִי אֶמְרַת הַמִּכְסָּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם – הפשט, מאברהם איני מכסה אבל מאחרים אני מכסה. הדרש, התורה ניתנה בכתב, התרגום והפירושים ניתנו בעל-פה. התורה שבעל-פה היא המכוסה כדי שלא יהיה לאומות העולם אפשרות ללמוד אותה ולטעון שאף הם ישראל, בלי גיור וקיום תורה ומצוות כפי שמורים חכמי ישראל. הקב"ה מגלה התורה שהעל-פה לצדיקים ההולכים בדרכו של אברהם אבינו, ובידיעה זאת הם מדריכים את עם ישראל ויודעים להבחין על-ידה מה שאינו אמת ולדחות הדעות הכוזבות, נביאי השקר והמדיחיים למיניהם.

[מדרש תנחומא וירא ו] מרמז שהכתוב יוצא מפשטו על הדיון על סדום, ומרמז בקצרה שה' לימד את התורה שבכתב ושבעל-פה לאברהם אבינו והוא קיים את שתייהן. **[מדרש תנחומא וירא ו]** מרחיב על מסירת התורה שבכתב ושבעל-פה למשה ולחכמים שאחריו ומשתמש בפסוקים שמופיעים גם ב-**[בבלי גיטין סב, וב-ירושלמי פאה פ"ב, ה"ד]**, וב-**[ירושלמי חגיגה פ"א, ה"ח]** שבכל אחד מהם יש תוספות על **[מדרש תנחומא וירא ו]**.

(שמ' תשא לד, א) וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי מֹשֶׁה פְּסַלְתָּ שְׁגִי'לֶחֶת אֲבָנִים קְרָא שְׁנִים וְקַתְבִּיל עַל־הַלְחָת אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הֵנִי עַל־הַלְחָת הַרְאשִׁים אֲשֶׁר שָׁרַפְתָּ:

(שמ' תשא לד, ב) וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי מֹשֶׁה קַתְבִּיל אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּי עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּרַתִּי אֶתְּךָ בְּרִית וְאֶת־יִשְׂרָאֵל: **(הושע ח"ב)** אכתוב-אֶכְתְּבֵלּוּ רבו רַבִּי תֹרְתִי כְמוֹתָךְ נִחְשְׁבוּ:

[מדרש תנחומא (בובר) פרשת וירא ו] **(בר' וירא יח,א)** וַיְהִי אֶמְרַת הַמִּכְסָּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם. ילמדנו רבינו מי שהוא מתרגם לקורא בתורה, מהו שיסתכל בכתב, כך שנו רבותינו המתרגם אסור להסתכל בכתב, והקורא אסור ליתן עינו חוץ מן התורה, שלא ניתנה התורה אלא בכתב, שנאמר **(שמ' תשא לד, א)** וְקַתְבִּיל עַל־הַלְחָת, ואסור למתרגם ברבים להסתכל בתורה. אמר ר' יהודה בן פזי, מקרא מלא הוא, **(שמ' תשא לד, ב)** וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי מֹשֶׁה קַתְבִּיל אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, הרי המקרא שנתנה בכתב, (טט: והמשך הכתוב) **(שמ' תשא לד, ב)** כִּי עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הרי התרגום שניתן בעל פה (טט: שכך מפרש הנאמר על-פיו).

אמר ר' יהודה בר סימון **(שמ' תשא לד, ב)** כָּרַתִּי אֶתְּךָ בְּרִית וְאֶת־יִשְׂרָאֵל, על ידי כתב ועל ידי פה, **(שמ' תשא לד, ב)** כִּי עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אם קיימתה מה שבכתב בכתב, ומה שבעל פה על פה, **(שמ' תשא לד, ב)** כָּרַתִּי אֶתְּךָ, ואם שניתה מה שבעל פה בכתב, ומה שבכתב בעל פה, לא כרתי אתך.

(שמ' תשא לד, ב) כָּרַתִּי אֶתְּךָ בְּרִית – דרגא תביר טפחא, כעיו קבוצת פרטים הקשורים לנושא תורה שבכתב ותורה שבעל-פה, שעל כל אחד חלה אותה הלכה של קיום שתייהן, אז ברית כרותה בין ה' ובין ישראל.

אמר ר' יהודה הלוי ב"ר שלום בקש משה שתהא אף המשנה בכתב, וצפה הקדוש ברוך הוא על שעתידין אומות העולם לתרגם את התורה ולקרות אותה ויגית, והן אומרים אף אנו ישראל (טט: בלי להתגיייר ובלי קיום תורה ומצוות כנדרש ע"פ תורה שבעל-פה), א"ל הקדוש ברוך הוא אכתוב לך רובי תורתך (טט: במקור **(הושע ח"ב)** אכתוב-אֶכְתְּבֵלּוּ רבו רַבִּי תֹרְתִי) ואם כן **(הושע ח"ב)** כְּמוֹתָךְ נִחְשְׁבוּ: וכל כך למה, אלא שהמשנה מסטורן שלו של הקדוש ברוך הוא, ואין הקדוש ברוך הוא מגלה מסטורן שלו אלא לצדיקים, שנאמר **(תה' כה, ד)** **סֹד ה' לִירְאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעֵם:** וכן אתה מוצא אפילו בשעה שהקב"ה כעס על סדום מפני מעשיהם הרעים, ובקש הקדוש ברוך הוא להפוך את סדום, לא חתם הקדוש ברוך הוא גזר דינם עד שנמלך באברהם, (שנאמר) **[מנין ממה שקרינו בענין] (בר' וירא יח,א) וַיְהִי אֶמְרַת הַמִּכְסָּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם.**

(הפנית הרב א"מ פרל הי"ו) **(רמב"ם תפילה ונשיאת כפים פ"ב, ה"ח)** הקורא יש לו לדלג ממקום למקום בענין אחד כגון אחרי מות ואך בעשור שבפרשת אמור אל הכהנים, והוא שלא יקרא על פה שאסור לקרות שלא מן הכתב אפילו תיבה אחת, ולא ישהה בדילוג אלא כדי שישלים התורגמן תרגום הפסוק.

[רמב"ם תפילה ונשיאת כפים פ"ב, ה"א] אין הקורא רשאי להגביה קולו יותר מן המתרגם, והמתרגם לא יגביה קולו יותר מן הקורא, ואין המתרגם רשאי לתרגם עד שיכלה הפסוק מפי הקורא, ואין הקורא רשאי לקרות פסוק אחר עד שיכלה התרגום מפי התורגמן, ואין התורגמן נשען ט לא לעמוד ולא לקורה אלא עומד באימה וביראה, ולא יתרגם מתוך הכתב אלא על פה, ואין הקורא רשאי לסייע לתורגמן שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה, והקטן מתרגם על ידי גדול ואין כבוד לגדול שיתרגם על ידי קטן, ולא יהיו המתרגמן שנים כאחד אלא אחד קורא ואחד מתרגם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
המצוות השערות: אהבה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק ו – סודו שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט; ויצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

בראשית וירא יח,כב: וַיִּפְּנוּ מִשֵּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּלְכוּ סְדָמָה

וְאַבְרָהָם עֹדְנָו עִמּוֹד לִפְנֵי ה':

וְאַבְרָהָם – קדמא זקף-קטן במלה אחת, בתפקיד כעין מדת מוקדם והוא מאוחר בענין (מידה ל"א מל"ב מידות), מקשר כתוב זה אל תחילת

הענין (בר' וירא יח,יז), וְהָ אִמְרַ הַמְּכַסֶּה אֲנִי מְאַבְרָהָם אֲשֶׁר אָנֹכִי עֹשֶׂה; ושם פ' [רש"י] ... קראתי אותו אברהם, אב המון גוים, ואשמיד את הבנים ולא אודיע לאב, שהוא אוהבי?

1. בראשית וירא יט,טז:

וַיִּתְמַהֲמְהוּ וַיַּחֲזִיקוּ הָאֲנָשִׁים בְּנִדְוֹ וּבְנִדְוֹ אִשְׁתּוֹ וּבְנִדְוֹ שְׁתֵּי בְנֹתָיו בְּחַמְלַת הו' עָלָיו וַיִּצְאָהוּ וַיִּנְחָהוּ מִחוּץ לְעִיר:

2. בראשית חיי שרה כד,יב:

וַיֹּאמְרוּ הו' אֱלֹהֵי אֲדֹנָי אַבְרָהָם הֲקִרְהָנָא לִפְנֵי הַיּוֹם וַעֲשֵׂה-חֶסֶד עִם אֲדֹנָי אַבְרָהָם:

3. בראשית וישב לט,ח:

וַיִּמְאָן וַיֹּאמֶר אֶל-אִשְׁתּוֹ אֲדֹנָי הֵן אֲדֹנָי לֹא-יָרַע אֶתִּי מִה-בְּבִית וְכָל-אֲשֶׁר-יָשָׁלָו נָתַן בְּיָדִי:

4. ויקרא צו ח,כג:

וַיִּשְׁחָטוּ וַיִּקַּח מִשָּׂה מִדָּמָו וַיִּתֵּן עַל-הַקֹּדֶף אֶזְנֵן-אֶהְרֹן וְעַל-בֶּהֱן יְדֹו הַיְמָנִית וְעַל-בֶּהֱן רִגְלוֹ הַיְמָנִית:

שלשלת – הרב י"מ כרמל (מכון אבני שוהם) ע"פ קדושת לוי יש לנגנה בשלושה סלסולים, ויש המסלסלים רק שני סלסולים. הרב א"מ פערל הי"ו בשם גדולים ששלוש פעמים שלשלת במשמעות קשור אל המקור. לוט קשור בנאמנותו לאברהם וכאילו מרגיש תחינת אברהם על סדום ועליו, בעבד אברהם קשור אל אברהם, ביוסף קשור ליעקב,

(בר' וירא יט,טז) – על בסיס ההסבר ב-**תורה שלמה [כח]** ע"פ מדרש מאור האפלה ל-(**ויקרא צו ח,כג**) **וַיִּשְׁחָטוּ** שרתת מהתרגשות, רתת והתרוצץ בין צערו על כספו, צערו על סדום כולה, על בנותיו הנשואות הנשואות בסדום צערו על חייו בסדום ובין הצורך להציל עצמו ומשפחתו שעמו בביתו. חזר ועשה חשבון נפש בין נאמנותו לאברהם כאשר לא גילה במצרים ששרה היא אשת אברהם (ואחות לוט) ובין על שעקר מאברהם והתישב בסדום. בדרך פנימיות התורה ע"פ הנידון בכגון בבלי יבמות עה – עה, מואבי ועמוני אסורים לבוא בקהל, מואבית ועמונית מותרים לבוא בקהל, השלשלת תרמז שמנאמנות לוט לאברהם כאשר לא גילה במצרים ששרה היא אשת אברהם (ואחות לוט) השתלשלו רות המואבית אם מלכות בית דוד, ונעמה העמונית אשת שלמה אם רחבעם ואילו זכרי אומות אלו אמנם יכולים להתגייר אבל מופסקים מלבוא בקהל.

בראשית וירא כ,ג:

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעַן אֱלֹהִים מִבֵּית אָבִי

וְאָמַר לֵה זֶה חֲסִדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֵׂי עִמָּדִי

אֵל כָּל-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר נִבְּוֵא שְׁמָה אֲמַר־לִי אָחִי הוּא:

ירושלמי מגילה פ"א ה"ט (וילנה יג א)

כל השמות הכתובים באבינו אברהם קודש חוץ מאחד שהוא חול **וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעַן אֱלֹהִים מִבֵּית אָבִי** ויש אומרים אף הוא קודש שאילולי אלהים כבר התעו אותי

בין תפקידה של תבנית הטעמים גרשיים מונח רביע תיקון חטא אדם הראשון.

בין תפקידה של תבנית הטעמים גרשיים מונח רביע נמצא התפקיד כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל.

בין תפקידה של תבנית הטעמים דרגא מונח רביע נמצא התפקיד כעין מנתק פרט מפרט אחר אבל גם נשאר מחובר אליו בקשר מוחלש. אפשר שתבנית הטעמים גרשיים דרגא מונח רביע היא הרכב של שתי תבניות זו על זו, ומשמעותה יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל וגם פרט מחובר בקשר חלש לפרט המתאר את היוצא מן הכלל.

וַיְהִי – גרשיים – יצא מן הכלל, **כַּאֲשֶׁר הִתְעַן אֱלֹהִים** – דרגא מונח רביע, זה הפרט המתאר את היוצא מן הכלל כאן אפשר שמלמד על

עצמו שאברהם אבינו ושרה אמנו יצאו מן הכלל של עובדי עבודה זרה ובכללם בית אביהם והם מחוברים אל **אֱלֹהִים** שכאן הוא קודש שהפרישם מבית אביהם וקרבתם לאמונתו..

הפרט המחובר בקשר חלש הוא **אֱלֹהִים מִבֵּית אָבִי** זרקא מונח סגול, תבנית טעמים שמוסיפה משהו מענין **מִבֵּית אָבִי** על **מִבֵּית אָבִי** ויובן שאברהם אבינו ושרה אמנו אמנם מבית תרח, אבל הם עדיין קשורים לבית תרח כי מנחור ומילכה עתיד לצאת בתואל וממנו תצא רבקה וממנה יעקב, ומנכדם לבן עתידות לצאת רחל ולאיה, בלהה וזלפה שמהן יצאו י"ב שבטי י"ה. **תורה שלמה** בשם מדרש אומר כי בלק בן-צפור הינו צאצא של אחד מבני נחור ומלכה. וממנו יצאה רות אם המלכות של בית דוד ומלך המשיח.

בראשית וירא כ,ג: התיקון הראשון התיקון של הורדת השכינה לתחתונים מתחיל באברהם **כַּאֲשֶׁר הִתְעַן אֱלֹהִים** – דרגא מונח רביע,

ואברהם אבינו לא הלך אחרי אומות העולם.

רש"י מפנה לתרגום אונקלוס על הפסוק: 'והוה כד טעו עממיא בתר עובדי ידיהון יתי קריב ה' לדחלתיה' [ויהי כאשר טעו העמים אחרי עבודת ידיהם (עבודה זרה), אותי קירב ה' ליראתו].

כַּאֲשֶׁר הִתְעַן אֱלֹהִים – כאשר גבר יצר העבודה הזרה בעולם, עזב אברהם אבינו את מולדתו.